

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)
της 21ης Οκτωβρίου 2003 *

Στην υπόθεση T-368/00,

General Motors Nederland BV, με έδρα το Sliedrecht (Κάτω Χώρες),

Opel Nederland BV, με έδρα το Sliedrecht,

εκπροσωπούμενες από τους δικηγόρους D. Vandermeersch, R. Snelders και S. Allcock, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

προσφεύγουσες,

κατά

Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενης από τους W. Mölls και A. Whelan, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

καθής,

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

που έχει ως αντικείμενο, κύριως, αίτημα ακυρώσεως της αποφάσεως 2001/146/ΕΚ της Επιτροπής, της 20ής Σεπτεμβρίου 2000, σχετικά με διαδικασία του άρθρου 81 της Συνθήκης ΕΚ (υπόθεση COMP/36.653 — Opel) (ΕΕ 2001, L 59, σ. 1), και, επικουρικώς, αίτημα ακυρώσεως ή μειώσεως του προστίμου που επιβλήθηκε στις προσφεύγουσες με την απόφαση αυτή,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ
(δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους N. J. Forwood, Πρόεδρο, J. Píngung και A. W. H. Meij, δικαστές,

γραμματέας: H. Jung

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της προφορικής διαδικασίας της 10ης Δεκεμβρίου 2002,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

Πραγματικά περιστατικά και νομικό πλαίσιο

- ¹ Η Opel Nederland BV (στο εξής: Opel Nederland) συστάθηκε στις 30 Δεκεμβρίου 1994 ως κατά 100 % θυγατρική της General Motors Nederland BV (στο εξής: General Motors Nederland) και ανέλαβε τις εμπορικές δραστηριότητες που ασκούσε η

τελευταία αυτή στις Κάτω Χώρες, περιορίζοντας τις δραστηριότητες της General Motors Nederland σε δραστηριότητες εταιρίας χαρτοφυλακίου με πλειοψηφική συμμετοχή, ανήκουσας εξ ολοκλήρου στη General Motors Corp., με έδρα το Detroit (Ηνωμένες Πολιτείες).

- 2 Η Opel Nederland BV είναι η μόνη εθνική εταιρεία πωλήσεων για το σήμα Opel στις Κάτω Χώρες. Οι δραστηριότητές της περιλαμβάνουν την εισαγωγή, την εξαγωγή και το χονδρικό εμπόριο αυτοκινήτων οχημάτων, καθώς και ανταλλακτικών και εξαρτημάτων. Η εταιρία αυτή δεν συμμετέχει στην παραγωγή αυτοκινήτων. Η Opel Nederland συνήψε συμβάσεις αντιπροσωπείας για την πώληση και την παροχή υπηρεσιών με 150 περίπου αντιπροσώπους, οι οποίοι, ως εκ τούτου, ενσωματώθηκαν στο δίκτυο διανομής της Opel στην Ευρώπη ως εξουσιοδοτημένοι μεταπωλητές.
- 3 Οι συμβάσεις αντιπροσωπείας απαλλάσσονται, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, από την εφαρμογή του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 81, παράγραφος 1, ΕΚ), βάσει του κανονισμού (ΕΟΚ) 123/85 της Επιτροπής, της 12ης Δεκεμβρίου 1984, σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου [81], παράγραφος 3, της Συνθήκης ΕΟΚ, σε ορισμένες κατηγορίες συμφωνιών διανομής και εξυπηρέτησης των πελατών πριν και μετά την πώληση αυτοκινήτων οχημάτων (ΕΕ 1985, L 15, σ. 16). Ο κανονισμός αυτός αντικαταστάθηκε, από την 1η Οκτωβρίου 1995, από τον κανονισμό (ΕΚ) 1475/95 της Επιτροπής, της 28ης Ιουνίου 1995 (ΕΕ L 145, σ. 25). Κατά το άρθρο 7 του κανονισμού 1475/95, η απαγόρευση του άρθρου [81], παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ δεν ισχύει κατά το διάστημα από την 1η Οκτωβρίου 1995 έως τις 30 Σεπτεμβρίου 1996 για τις συμφωνίες που ίσχυαν κατά την 1η Οκτωβρίου 1995 και οι οποίες πληρούσαν τις προϋποθέσεις απαλλαγής που προβλέπει ο κανονισμός 123/85.
- 4 Το άρθρο 3, παράγραφος 10, στοιχείο α', εκάστου των κανονισμών αυτών επιτρέπει στον κατασκευαστή ή/και στον εισαγωγέα του να απαγορεύει στους αντιπροσώπους την παράδοση των προϊόντων της συμβάσεως ή αντίστοιχων με αυτά προϊόντων σε μεταπωλητές που δεν ανήκουν στο δίκτυο διανομής. Αντιθέτως, αμφότεροι οι κανονισμοί δεν επιτρέπουν στον κατασκευαστή ή/και στον εισαγωγέα του να απαγορεύει στους αντιπροσώπους την παράδοση των προϊόντων της συμβάσεως και των αντίστοιχων με αυτά προϊόντων στους τελικούς καταναλωτές, στους εξουσιοδοτημένους μεσάζοντες ή σε άλλους αντιπροσώπους που ανήκουν στο δίκτυο διανομής του κατασκευαστή ή/και του εισαγωγέα του.

5 Με βάση στοιχεία για εξαγωγές μεγάλης κλίμακας που πραγματοποίησαν ορισμένοι από τους αντιπροσώπους της, η Opel Nederland αντέδρασε, από το δεύτερο εξάμηνο του 1996, με μελέτη και υιοθέτηση σειράς μέτρων.

6 Στις 28 και 29 Αυγούστου 1996, η Opel Nederland απέστειλε επιστολή σε 18 αντιπροσώπους οι οποίοι είχαν εξαγάγει, κατά το πρώτο εξάμηνο του 1996, τουλάχιστον δέκα αυτοκίνητα. Η επιστολή αυτή έχει ως εξής:

«[...] Παρατηρήσαμε ότι η εταιρεία σας πώλησε σημαντικό αριθμό Opel στο εξωτερικό κατά τη διάρκεια του πρώτου εξαμήνου του 1996. Κατά την άποψή μας, η ποσότητα είναι τόσο μεγάλη, ώστε να έχουμε έντονη υποψία ότι οι πωλήσεις δεν συμφωνούν με τη διατύπωση και το πνεύμα της ισχύουσας σύμβασης αντιπροσωπείας της Opel. [...] Έχουμε την πρόθεση να ελέγξουμε την απάντησή σας σε σχέση με τα στοιχεία που έχουν καταχωρηθεί σχετικά με αυτό στα βιβλία σας. Θα σας ενημερώσουμε στη συνέχεια για το τι πρόκειται να συμβεί. Τα ανωτέρω δεν αλλάζουν το γεγονός ότι είστε κατά κύριο λόγο υπεύθυνοι για ικανοποιητική απόδοση πωλήσεων στην ειδική σφαίρα επιρροής σας [...]».

7 Σε μια σύσκεψη της 26ης Σεπτεμβρίου 1996, η διοίκηση της Opel Nederland αποφάσισε να λάβει ορισμένα μέτρα σχετικά με τις εξαγωγές από τις Κάτω Χώρες. Τα πρακτικά της συσκέψεως αυτής περιγράφουν τα μέτρα αυτά ως εξής:

«[...] Αποφάσεις που ελήφθησαν:

1) Όλοι οι γνωστοί αντιπρόσωποι εξαγωγείς (20) θα ελεγχθούν από την Opel Nederland BV. Η προτεραιότητα θα είναι από την κορυφή προς τη βάση όπως ορίζεται στον κατάλογο “αντιπρόσωποι εξαγωγείς”, με ημερομηνία 26 Σεπτεμβρίου 1996. Ο κ. Naval [οικονομικός διευθυντής] θα διοργανώσει αυτόν τον έλεγχο.

- 2) Ο κ. De Heer [διευθυντής πωλήσεων και προωθήσεως των πωλήσεων] θα απαντήσει σε όλους τους αντιπροσώπους που έδωσαν απάντηση στην πρώτη επιστολή για τις εξαγωγικές δραστηριότητες την οποία απέστειλε σε αυτούς η Opel. Θα ειδοποιηθούν για τους ελέγχους και για το ότι η έλλειψη του προϊόντος θα καταλήξει σε περιορισμένο εφοδιασμό.
- 3) Οι περιφερειακοί διευθυντές πωλήσεων θα συζητήσουν το θέμα των εξαγωγών με τους αντιπροσώπους εντός των προσεχών δύο εβδομάδων. Οι αντιπρόσωποι θα ενημερωθούν ότι λόγω περιορισμένης διαθεσιμότητας του προϊόντος θα λάβουν (μέχρι νεωτέρας ανακοίνωσης) μόνον ορισμένο αριθμό μονάδων που αντιστοιχεί στο δικό τους οδηγό πωλήσεων. Θα τους ζητηθεί να προσδιορίσουν στον περιφερειακό διευθυντή ποιες μονάδες από τις καθυστερημένες παραγγελίες τους επιθυμούν πραγματικά να παραλάβουν. Οι ίδιοι οι αντιπρόσωποι θα οφείλουν να επιλύσουν οποιοδήποτε πρόβλημα με τους αγοραστές τους.
- 4) Οι αντιπρόσωποι που θα πληροφορήσουν τον περιφερειακό διευθυντή ότι δεν επιθυμούν να σταματήσουν την εξαγωγή οχημάτων σε μεγάλη κλίμακα θα κληθούν να συναντήσουν τους κ.κ. De Leeuw [γενικό διευθυντή] και De Heer στις 22 Οκτωβρίου 1996.
- 5) Ο κ. Notenboom [διευθυντής του προσωπικού πωλήσεων] θα ζητήσει από τη GMAC να ελέγξει το απόθεμα των αντιπροσώπων για να προσδιορίσει τον ακριβή αριθμό μονάδων που συνεχίζουν να υπάρχουν. Αναμένεται ότι σημαντικό μέρος μπορεί εν τω μεταξύ να έχει εξαχθεί.
- 6) Στις μελλοντικές εκστρατείες πωλήσεων τα οχήματα που θα έχουν ταξινομηθεί εκτός Ολλανδίας δεν θα συμμετέχουν. Οι ανταγωνιστές εφαρμόζουν παρόμοιους όρους.

- 7) Ο κ. Aukema [υπεύθυνος της εμπορευματοποίησης] θα διαγράψει τα ονόματα των αντιπροσώπων που προβαίνουν σε εξαγωγές από τους καταλόγους των εκστρατειών πωλήσεων. Τα αποτελέσματα του ελέγχου θα προσδιορίσουν τους μελλοντικούς συμμετέχοντες.
- 8) Ο κ. Aelen [διευθυντής του προσωπικού του οικονομικού τομέα] θα συντάξει σχέδιο επιστολής προς τους αντιπροσώπους με την οποία θα τους ενημερώνει ότι από την 1η Οκτωβρίου 1996 η Opel Nederland BV θα χρεώνει 150 NLG για τον εφοδιασμό των επίσημων εισαγωγέων με δηλώσεις, όπως έγκριση τύπου και προπαρασκευή των τελωνειακών εγγράφων για ορισμένα αφορολόγητα αυτοκίνητα (π.χ. διπλωματικά).»
- 8 Κατόπιν των επιστολών της 28ης και της 29ης Αυγούστου 1996 και των απαντήσεων των αντιπροσώπων, η Opel Nederland απέστειλε, στις 30 Σεπτεμβρίου 1996, δεύτερη επιστολή στους εμπλεκόμενους αντιπροσώπους. Η επιστολή αυτή είχε ως εξής:
- «[...] Η απάντησή σας ήταν για μας απογοητευτική, επειδή δηλώνει ότι δεν έχετε κατανόηση για τα κοινά συμφέροντα όλων των αντιπροσώπων Opel και της Opel Nederland. Το τμήμα μας λογιστικού ελέγχου θα εξετάσει τις δηλώσεις σας. Καθ' όσο διαρκεί η έρευνα, δεν θα λάβετε πληροφορίες για τις διαφημιστικές εκστρατείες επειδή αμφιβάλουμε για το κατά πόσο τα στοιχεία σας που αφορούν το λιανικό εμπόριο είναι ορθά [...].»
- 9 Οι προβλεφθέντες λογιστικοί έλεγχοι διενεργήθηκαν μεταξύ 19 Σεπτεμβρίου και 27 Νοεμβρίου 1996.
- 10 Στις 24 Οκτωβρίου 1996, η Opel Nederland απέστειλε σε όλους τους αντιπροσώπους εγκύκλιο σχετική με τις πωλήσεις στους τελικούς χρήστες στην αλλοδαπή. Σύμφωνα με την εγκύκλιο αυτή, οι αντιπρόσωποι είναι ελεύθεροι να πωλούν στους τελικούς χρήστες που κατοικούν εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης και οι τελικοί χρήστες μπορούν επίσης να χρησιμοποιήσουν τις υπηρεσίες μεσάζοντα.

- 11 Η Επιτροπή, μετά από πληροφορίες που έλαβε και σύμφωνα με τις οποίες η Opel Nederland ακολουθούσε στρατηγική συνιστάμενη στη συστηματική παρεμπόδιση των εξαγωγών νέων αυτοκινήτων από τις Κάτω Χώρες προς άλλα κράτη μέλη, διέταξε, με απόφαση της 4ης Δεκεμβρίου 1996, τη διεξαγωγή ερευνών, σύμφωνα με το άρθρο 14, παράγραφος 3, του κανονισμού 17 του Συμβουλίου, της 6ης Φεβρουαρίου 1962, πρώτου κανονισμού εφαρμογής των άρθρων [81] και [82] της Συνθήκης ΕΚ (ΕΕ ειδ. έκδ. 08/001, σ. 25). Οι έρευνες πραγματοποιήθηκαν στις 11 και 12 Δεκεμβρίου 1996 στην Opel Nederland και στην Van Twist, αντιπρόσωπο της Opel στο Dordrecht (Κάτω Χώρες).
- 12 Στις 12 Δεκεμβρίου 1996, η Opel Nederland γνωστοποίησε στους αντιπροσώπους κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την πώληση νέων αυτοκινήτων στους μεταπωλητές και στους μεσάζοντες.
- 13 Με εγκύκλιο της 20ής Ιανουαρίου 1998, η Opel Nederland πληροφόρησε τους αντιπροσώπους της ότι ο αποκλεισμός της καταβολής προμοδοτήσεων για πωλήσεις προς εξαγωγή είχε καταργηθεί αναδρομικά.
- 14 Στις 21 Απριλίου 1999, η Επιτροπή κοινοποίησε στις προσφεύγουσες ανακοίνωση αιτιάσεων.
- 15 Η Opel Nederland και η General Motors Nederland υπέβαλαν τις παρατηρήσεις τους επί της ανακοινώσεως των αιτιάσεων με επιστολή της 21ης Ιουνίου 1999.
- 16 Οι εταιρίες αυτές διατύπωσαν επίσης την άποψή τους στις αρμόδιες υπηρεσίες της Επιτροπής στο πλαίσιο ακροάσεως που πραγματοποιήθηκε στις 20 Σεπτεμβρίου 1999.

- 17 Στις 20 Σεπτεμβρίου 2000, η Επιτροπή εξέδωσε την απόφαση 2001/146/ΕΚ, σχετικά με τη διαδικασία του άρθρου 81 της Συνθήκης ΕΚ (υπόθεση COMP/36.356 — Opel) (ΕΕ 2001, L 59, σ. 1) (στο εξής: προσβαλλόμενη απόφαση), η οποία κοινοποιήθηκε στις προσφεύγουσες στις 27 Σεπτεμβρίου 2000.

Διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων

- 18 Με δικόγραφο που κατέθεσαν στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 30 Νοεμβρίου 2000, οι προσφεύγουσες άσκησαν την υπό κρίση προσφυγή.
- 19 Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή, το Πρωτοδικείο (δεύτερο τμήμα) αποφάσισε να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία και, στο πλαίσιο λήψεως μέτρων οργάνωσης της διαδικασίας, ζήτησε από τους διαδίκους να απαντήσουν σε γραπτές ερωτήσεις. Οι διάδικοι ανταποκρίθηκαν στο αιτήμα αυτό.
- 20 Οι διάδικοι αγόρευσαν και απάντησαν στις προφορικές ερωτήσεις του Πρωτοδικείου κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση που διεξήχθη στις 10 Δεκεμβρίου 2002.
- 21 Οι προσφεύγουσες ζητούν από το Πρωτοδικείο:

— να ακυρώσει την προσβαλλόμενη απόφαση,

- επικουρικώς, να ακυρώσει ή να μειώσει το ύψος του προστίμου που επεβλήθη με την προσβαλλόμενη απόφαση,
- να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

22 Η Επιτροπή ζητεί από το Πρωτοδικείο:

- να απορρίψει την προσφυγή
- να καταδικάσει τις προσφεύγουσες στα δικαστικά έξοδα.

Η προσβαλλόμενη απόφαση

- 23 Με την προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή επιβάλλει στις προσφεύγουσες πρόστιμο 43 εκατομμυρίων ευρώ λόγω παραβάσεως του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ. Με την προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή διαπιστώνει ότι η Opel Nederland συνήψε με τους αντιπροσώπους της Opel που είναι εγκατεστημένοι στις Κάτω Χώρες συμφωνίες αποσκοπούσες στον περιορισμό ή στην απαγόρευση των προς εξαγωγή πωλήσεων οχημάτων στους τελικούς καταναλωτές που κατοικούν εντός άλλων κρατών μελών και στους αντιπροσώπους της Opel που είναι εγκατεστημένοι εντός άλλων κρατών μελών.
- 24 Το συμπέρασμα αυτό βασίστηκε στους ακόλουθους κύριους ισχυρισμούς: πρώτον, τον Σεπτέμβριο του 1996, η Opel Nederland υιοθέτησε γενική στρατηγική απο-

σκοπούσα στον περιορισμό ή στην παρεμπόδιση κάθε προς εξαγωγή πωλήσεως από τις Κάτω Χώρες· δεύτερον, η γενική στρατηγική της Opel Nederland υλοποιήθηκε με ατομικά μέτρα, που εφαρμόστηκαν βάσει κοινής συμφωνίας με τους αντιπροσώπους στο πλαίσιο της πρακτικής εκτέλεσεως των συμβάσεων αντιπροσωπείας και τα οποία κατέστησαν αναπόσπαστο τμήμα των συμβατικών σχέσεων που η Opel Nederland διατηρεί με τους αντιπροσώπους του δικτύου της επιλεκτικής διανομής στις Κάτω Χώρες.

25 Σύμφωνα με την προσβαλλόμενη απόφαση, η γενική στρατηγική περιελάμβανε, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα μέτρα:

- μια περιοριστική πολιτική εφοδιασμού, περιορίζουσα τις παραδόσεις με βάση τους υφιστάμενους στόχους πωλήσεων, η οποία εφαρμόστηκε από τις αρχές του Οκτωβρίου 1996 μέχρι τις 24 Οκτωβρίου 1996, όσον αφορά τις πωλήσεις προς τους τελικούς καταναλωτές, και από τις αρχές του Οκτωβρίου 1996 μέχρι τις 12 Δεκεμβρίου 1996, όσον αφορά τις πωλήσεις προς τους λοιπούς αντιπροσώπους της Opel·
- μια περιοριστική πολιτική προμηδοτήσεων, αποκλείουσα από τις εκστρατείες προμηδοτήσεων επί των λιανικών πωλήσεων τις προς εξαγωγή πωλήσεις σε τελικούς καταναλωτές, η οποία εφαρμόστηκε από την 1η Οκτωβρίου 1996 μέχρι τις 20 Ιανουαρίου 1998·
- άμεση απαγόρευση αδιακρίτως των εξαγωγών, η οποία εφαρμόστηκε από τις 31 Αυγούστου 1996 ως τις 24 Οκτωβρίου 1996, όσον αφορά τις πωλήσεις προς τους τελικούς καταναλωτές, και από τις 31 Αυγούστου 1996 ως τις 12 Δεκεμβρίου 1996, όσον αφορά τις πωλήσεις προς τους λοιπούς αντιπροσώπους της Opel.

- 26 Όσον αφορά τον καθορισμό του ύψους του προστίμου, η προσβαλλόμενη απόφαση αναφέρει ότι η Επιτροπή οφείλει, βάσει των διατάξεων του άρθρου 15 του κανονισμού 17, να λάβει υπόψη όλες τις συγκεκριμένες περιστάσεις, ειδικότερα δε τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παραβάσεως.
- 27 Με την προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή χαρακτηρίζει την παράβαση ως πολύ σοβαρή, δεδομένου ότι η Opel Nederland παρεμπόδισε την υλοποίηση του σκοπού της ενιαίας αγοράς. Λαμβάνει υπόψη τη σημαντική θέση που η μάρκα Opel κατέχει στις σχετικές αγορές της Ευρωπαϊκής Ενώσεως. Κατά την προσβαλλόμενη απόφαση, η παράβαση αφορά την ολλανδική αγορά πωλήσεως νέων αυτοκινήτων οχημάτων, αλλά παρήγαγε αποτελέσματα και στις αγορές άλλων κρατών μελών, όλα δε τα κράτη μέλη στα οποία οι εκτός φόρων τιμές των αυτοκινήτων Opel ήσαν σημαντικά υψηλότερες απ' ό,τι στις Κάτω Χώρες πρέπει ουσιαστικά να θεωρηθούν δυνητικές πηγές ζήτησεως για εξαγωγές. Η Opel Nederland ενήργησε εκ προθέσεως, καθόσον δεν μπορούσε να αγνοεί ότι τα ελίμαχα μέτρα αποσκοπούσαν στον περιορισμό του ανταγωνισμού. Συμπερασματικώς, η Επιτροπή φρονεί, αφενός, ότι πρέπει να επιβληθεί πρόστιμο το οποίο να αποτελεί την προσήκουσα κύρωση για αυτή την ιδιαίτερα σοβαρή παράβαση και το οποίο, με το αποτρεπτικό αποτέλεσμά του, να αποκλείει κάθε υποτροπή και, αφετέρου, ότι το ποσό των 40 εκατομμυρίων ευρώ αποτελεί κατάλληλη βάση για τον καθορισμό του προστίμου αυτού.
- 28 Όσον αφορά τη διάρκεια της παραβάσεως, η Επιτροπή φρονεί ότι η διαπραχθείσα παράβαση διήρκεσε από τα τέλη Αυγούστου ή τις αρχές Σεπτεμβρίου 1996 μέχρι τον Ιανουάριο 1998, ήτοι δεκαεπτά μήνες, πράγμα που συνιστά παράβαση μέσης διάρκειας.
- 29 Η Επιτροπή, λαμβάνοντας υπόψη την αντίστοιχη διάρκεια των τριών ειδικών μέτρων, θεωρεί ότι δικαιολογείται αύξηση του ποσού των 40 εκατομμυρίων ευρώ κατά 7,5 %, ήτοι κατά 3 εκατομμύρια ευρώ, οπότε το ποσό του προστίμου ανέρχεται στα 43 εκατομμύρια ευρώ.

- 30 Τέλος, η Επιτροπή φρονεί ότι δεν υφίστανται εν προκειμένω ελαφρυντικές περιστάσεις, ιδίως καθόσον η Opel Nederland εξακολούθησε να εφαρμόζει ένα σημαντικό στοιχείο της παραβάσεως, ήτοι την περιοριστική πολιτική προμοδοτήσεων, μετά τους ελέγχους που διενεργήθηκαν στις 11 και στις 12 Δεκεμβρίου 1996.

Σκεπτικό

- 31 Προς στήριξη της προσφυγής τους, οι προσφεύγουσες προβάλλουν, κυρίως, τέσσερις λόγους ακυρώσεως. Ο πρώτος αφορά, μεταξύ άλλων, έλλειψη αποδείξεως ορισμένων συστατικών στοιχείων της διαπιστωθείσας παραβάσεως. Ο δεύτερος, ο τρίτος και ο τέταρτος λόγος αφορούν πολλαπλή πλάνη περί τα πραγματικά περιστατικά και περί το δίκαιο κατά την εφαρμογή του άρθρου 81 ΕΚ.
- 32 Επικουρικώς, οι προσφεύγουσες προβάλλουν ένα πέμπτο λόγο ακυρώσεως που αφορά παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας και παράβαση των κατευθυντηρίων γραμμών για τον υπολογισμό του ύψους των προστίμων που επιβάλλονται δυνάμει του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 και του άρθρου 65, παράγραφος 5, της Συνθήκης ΕΚΑΧ (ΕΕ 1998, C 9, σ. 3, στο εξής: κατευθυντήριες γραμμές).

A — Επί του πρώτου λόγου ακυρώσεως που αφορά, μεταξύ άλλων, έλλειψη αποδείξεως της εκ μέρους της Opel Nederland υιοθέτησεως γενικής πολιτικής αποσκοπούσας στον περιορισμό των εξαγωγών

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 33 Οι προσφεύγουσες αμφισβητούν ότι η Opel Nederland υιοθέτησε στρατηγική αποσκοπούσα στην παρεμπόδιση ή στον περιορισμό όλων αδιακρίτως των εξαγωγών.

Από προσεκτική ανάγνωση των εγγράφων στα οποία στηρίζεται η Επιτροπή, ιδίως των πρακτικών της συσχέψεως της 26ης Σεπτεμβρίου 1996, προκύπτει ότι η στρατηγική αποσκοπούσε αποκλειστικά στον περιορισμό των παράνομων προς εξαγωγή πωλήσεων σε μη εξουσιοδοτημένους μεταπωλητές, οι οποίες απαγορεύονται από τις ισχύουσες συμβάσεις αντιπροσωπείας, και όχι στον περιορισμό των νομίμων εξαγωγών προς τελικούς καταναλωτές ή προς άλλους αντιπροσώπους.

- 34 Στο πλαίσιο αυτό, οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται, πρώτον, ότι η Επιτροπή στηρίζει τους ισχυρισμούς της εν πολλοίς σε εσωτερικά έγγραφα εργασίας που δεν εκπροσωπούν την πολιτική της επιχειρήσεως και τα οποία, εν πάση περιπτώσει, δεν έχουν αποδεικτική δύναμη. Τα εν λόγω έγγραφα εργασίας περιγράφουν απλώς μια εσωτερική συζήτηση στο πλαίσιο του προσωπικού της Opel Nederland σχετικά με τις δυνατές στρατηγικές που πρέπει να υιοθετηθούν ως απάντηση στις έντονες υποψίες ότι ορισμένοι αντιπρόσωποι εξήγαγαν σε μεγάλη κλίμακα σε μη εξουσιοδοτημένους μεταπωλητές. Επιπλέον, ούτε το κείμενο της αποφάσεως της 26ης Σεπτεμβρίου 1996 ούτε αυτό των προηγουμένως ανταλλαχθεισών ηλεκτρονικών επιστολών δεν στηρίζουν το συμπέρασμα ότι η Opel Nederland επιδίωξε τον περιορισμό όλων αδιακρίτως των εξαγωγών.
- 35 Δεύτερον, οι προσφεύγουσες εκθέτουν ότι οι αποδείξεις που προσκόμισε η Επιτροπή, αν τοποθετηθούν στο σωστό πλαίσιο, εντάσσονται στη νόμιμη στρατηγική την οποία υιοθέτησε η Opel Nederland και η οποία συνίσταται στον περιορισμό των παράνομων πωλήσεων προς μη εξουσιοδοτημένους μεταπωλητές. Η απόφαση της 26ης Σεπτεμβρίου 1996, αν τοποθετηθεί στο πραγματικό πλαίσιο της, αντικατοπτρίζει μια πολιτική σχεδιασθείσα με σκοπό τη μείωση του μεγέθους των παράνομων εξαγωγών προς μη εξουσιοδοτημένους μεταπωλητές και τη διασφάλιση της επιτεύξεως των στόχων από τις ειδικές εκστρατείες προώθησης των πωλήσεων που αποσκοπούσαν στην αύξηση των πωλήσεων στις Κάτω Χώρες.
- 36 Οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται, τρίτον, ότι σε όλες τις κοινοποιήσεις που απευθύνθηκαν στους αντιπροσώπους γινόταν ρητή διάκριση μεταξύ των νόμων και των παράνομων προς εξαγωγή πωλήσεων.

- 37 Τέταρτον, οι προσφεύγουσες δεν αποκλείουν ότι ορισμένοι περιφερειακοί διευθυντές πωλήσεων μπορεί να κατανόησαν εσφαλμένα το περιεχόμενο της απόφασης της 26ης Σεπτεμβρίου 1996 και ότι, σε ατομικές συζητήσεις με ορισμένους αντιπροσώπους, μπορεί να έδωσαν την εσφαλμένη εντύπωση ότι η Opel Nederland επιδίωκε τον περιορισμό όλων αδιακρίτως των εξαγωγών. Ωστόσο, οι προσωρινές αυτές παρανοήσεις που αφορούν ορισμένα άτομα δεν μπορούν να αποτελούν απόδειξη μιας γενικής στρατηγικής της επιχειρήσεως.
- 38 Οι προσφεύγουσες εκθέτουν, πέμπτον, ότι η έλλειψη στρατηγικής της επιχειρήσεως αποσκοπούσας στον περιορισμό όλων των εξαγωγών επιβεβαιώνεται εξάλλου από τα διορθωτικά μέτρα που έλαβε η Opel Nederland, μόλις συνειδητοποίησε ότι η απόφαση της 26ης Σεπτεμβρίου 1996 μπορούσε να ερμηνευθεί εσφαλμένα. Οι προσφεύγουσες αναφέρονται, μεταξύ άλλων, στην εγκύκλιο που απεστάλη σε όλους τους αντιπροσώπους στις 24 Οκτωβρίου 1996. Κατά τις προσφεύγουσες, η Επιτροπή σφάλει όταν ισχυρίζεται ότι η εγκύκλιος αυτή αφορούσε μόνον τις πωλήσεις προς τους τελικούς χρήστες. Όσον αφορά την πολιτική πριμοδοτήσεων που αποφασίστηκε στις 26 Σεπτεμβρίου 1996, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι το γεγονός ότι η πολιτική αυτή δεν εγκαταλείφθηκε το χρονικό εκείνο διάστημα οφείλεται στο ότι θεωρείτο ότι μπορούσε να υποστηριχθεί με βάση τους κοινοτικούς κανόνες του ανταγωνισμού και ότι, εν πάση περιπτώσει, δεν αποσκοπούσε στον περιορισμό των νόμιμων εξαγωγών. Όταν η Opel Nederland αποφάσισε, στις 20 Ιανουαρίου 1998, να καταργήσει αναδρομικά την πολιτική αυτή πριμοδοτήσεων, η Επιτροπή δεν της ανέφερε ότι η πολιτική αυτή ήταν αντίθετη προς το άρθρο 81 ΕΚ.
- 39 Υπέρ της ανυπαρξίας της προβαλλομένης στρατηγικής συνηγορεί, έκτον, η έλλειψη επιβολής κυρώσεων για τις νόμιμες ή ακόμη και για τις παράνομες εξαγωγές. Ουδεμία υπήρξε καταγγελία συμβάσεως αντιπροσωπείας, παρά τις αποδείξεις για σοβαρές παραβάσεις της συμβάσεως εκ μέρους πολλών αντιπροσώπων, ουδενός δε αντιπροσώπου απορρίφθηκε αίτημα παραδόσεως αυτοκινήτου για λόγους συνδεομένους με τον περιορισμό του αυτοκινήτου αυτού ή με οποιαδήποτε πολιτική περιορισμού του εφοδιασμού.
- 40 Τέλος, οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται ότι η προβαλλόμενη στρατηγική της Opel Nederland δεν είναι λυσιτελής όσον αφορά την εφαρμογή του άρθρου 81 ΕΚ, αν η

στρατηγική αυτή δεν γίνεται δεκτή από τους αντιπροσώπους της. Οι προσφεύγουσες στηρίζουν τα επιχειρήματά τους αναφερόμενες στην απόφαση του Πρωτοδικείου της 26ης Οκτωβρίου 2000, T-41/96, Bayer κατά Επιτροπής (Συλλογή 2000, σ. II-3383, σκέψη 176), και υποστηρίζουν ότι αυτό που έχει σημασία δεν είναι η ύπαρξη κάποιας υποτιθέμενης στρατηγικής ή προθέσεως της Opel Nederland να μειώσει τις εξαγωγές, αλλά το περιεχόμενο των συμφωνιών που όντως συνήφθησαν με τους αντιπροσώπους. Ουδέποτε όμως υπήρξε ρητή ή σιωπηρή συμφωνία μεταξύ της Opel Nederland και των αντιπροσώπων της που να αφορά πολιτική περιορισμού του εφοδιασμού ή περιοριστική πολιτική προμοδοτήσεων αντίθετη προς το άρθρο 81 ΕΚ. Μόνο κατά τη διάρκεια σύντομης περιόδου, μεταξύ Οκτωβρίου και Δεκεμβρίου 1996, ένας πολύ περιορισμένος αριθμός αντιπροσώπων (ήτοι εννέα επί συνόλου 150) δεσμεύθηκε να μην προβεί σε καμία εξαγωγή.

- 41 Η ίδια η Επιτροπή δέχθηκε ότι οι αντιπρόσωποι δεν προσχώρησαν ενεργά στην πολιτική που εφάρμοζε η Opel Nederland. Από την προπαρατεθείσα απόφαση Bayer κατά Επιτροπής προκύπτει ότι μια μονομερής ενέργεια εκ μέρους της Opel Nederland δεν είναι αντίθετη προς το άρθρο 81 ΕΚ.
- 42 Η Επιτροπή αμφισβητεί το κύρος των επιχειρημάτων των προσφευγουσών.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 43 Πρέπει, κατ' αρχάς, να εξεταστεί η συλλογιστική η οποία, στην προσβαλλόμενη απόφαση, στηρίζει τον ισχυρισμό ότι η Opel Nederland έλαβε, στις 26 Σεπτεμβρίου 1996, απόφαση από την οποία αποδεικνύεται η ύπαρξη γενικής στρατηγικής αποσκοπούσας στην παρεμπόδιση ή/και στον περιορισμό των εξαγωγών από τις Κάτω Χώρες προς άλλα κράτη μέλη.

- 44 Από τις αιτιολογικές σκέψεις 17 και 21 της προσβαλλομένης απόφασης προκύπτει ότι ο ισχυρισμός της Επιτροπή στηρίζεται στα πρακτικά της συσκέψεως της διοικήσεως της Opel Nederland, της 26ης Σεπτεμβρίου 1996, στα οποία περιγράφονται τα μέτρα που ελήφθησαν κατά τη σύσκεψη αυτή. Βεβαίως, στις αιτιολογικές σκέψεις 18 έως 20 της προσβαλλομένης απόφασης, η Επιτροπή αναφέρεται επίσης σε εσωτερικά έγγραφα προγενέστερα της συσκέψεως της 26ης Σεπτεμβρίου 1996 (ήτοι σε επιστολή του υπευθύνου πωλήσεων της 15ης Ιουλίου 1996, η οποία συνοδευόταν από χειρόγραφο σχόλιο του διευθυντή πωλήσεων και προωθήσεως των πωλήσεων, σε μια επιστολή της 18ης Σεπτεμβρίου 1996 του γενικού διευθυντή και σε μια επιστολή του διευθυντή προσωπικού του οικονομικού τομέα, της 23ης Σεπτεμβρίου 1996), αλλά οι αναφορές αυτές αποσκοπούν απλώς στην περιγραφή του πλαισίου στο οποίο εντάσσεται η ληφθείσα στη 26 Σεπτεμβρίου 1996 απόφαση. Στην αιτιολογική σκέψη 21 της προσβαλλομένης απόφασης, διευκρινίζεται επιπλέον ότι η από 26 Σεπτεμβρίου 1996 απόφαση της Opel Nederland ελήφθη μετά από εσωτερικούς προβληματισμούς.
- 45 Αντίθετα προς τους ισχυρισμούς των προσφευγουσών, οι ισχυρισμοί της Επιτροπής δεν στηρίζονται συνολικά σε εσωτερικά έγγραφα εργασίας που δεν εκπροσωπούν την πολιτική της επιχειρήσεως. Όπως ορθώς ισχυρίστηκε η Επιτροπή με τα δικόγραφα της, οι ισχυρισμοί της στηρίζονται στα πρακτικά της συσκέψεως της διοικήσεως της 26ης Σεπτεμβρίου 1996, η οποία συνιστά το τελικό κείμενο σχετικά με τα μέτρα που ελήφθησαν από τους επικεφαλής της Opel Nederland.
- 46 Δεύτερον, πρέπει να εξεταστεί αν η προσβαλλόμενη απόφαση της 26ης Σεπτεμβρίου 1996 αντικατροπτρίζει, όπως υποστηρίζει η Επιτροπή, την ύπαρξη γενικής στρατηγικής της Opel Nederland αποσκοπούσας στην παρεμπόδιση και στον περιορισμό των εξαγωγών στο σύνολό τους ή, αντιθέτως, όπως υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες, την ύπαρξη νόμιμης στρατηγικής αποσκοπούσας στον περιορισμό των παράνομων πωλήσεων σε μη εξουσιοδοτημένους μεταπωλητές, οι οποίες απαγορεύονται από τις ισχύουσες συμβάσεις αντιπροσωπείας.
- 47 Συναφώς, πρέπει να τονιστεί κατ' αρχάς ότι, στο κείμενο των πρακτικών, δεν γίνεται καμία διάκριση μεταξύ των εξαγωγών που είναι σύμφωνες και των εξαγωγών που είναι αντίθετες προς τις συμβάσεις αντιπροσωπείας. Τα ληφθέντα μέτρα αφορούν,

κατά το κείμενο των πρακτικών, όλες τις εξαγωγές. Η θέση των προσφευγουσών ότι η Opel Nederland απλώς επιδίωξε τον περιορισμό των εξαγωγών που δεν είναι σύμφωνες προς τις συμβάσεις αντιπροσωπείας ουδόλως προκύπτει από το κείμενο των πρακτικών.

- 48 Η ερμηνεία αυτή, που στηρίζεται στο κείμενο των πρακτικών, επιβεβαιώνεται από την ανάγνωση των τριών εσωτερικών εγγράφων που προηγήθηκαν της απόφασης της 26ης Σεπτεμβρίου 1996. Από τα έγγραφα αυτά προκύπτει ότι, από το δεύτερο εξάμηνο του 1996, οι ιθύνοντες της Opel Nederland προβληματίζονταν σε σχέση με την αύξηση των εξαγωγών και μελέτησαν τη λήψη μέτρων προκειμένου να περιορίσουν αν όχι να σταματήσουν, όλες τις εξαγωγές και όχι μόνον τις εξαγωγές που είναι αντίθετες προς τις διατάξεις των συμβάσεων αντιπροσωπείας. Το έγγραφο της 23ης Αυγούστου 1996, που παρατίθεται στην αιτιολογική σκέψη 65 της προσβαλλομένης απόφασης και στο οποίο αναφέρεται ότι «θα ληφθούν μέτρα (σε συνεργασία με τη νομική υπηρεσία) για να “σταματήσουν” συνολικά οι εξαγωγές», επιβεβαιώνει ότι οι ιθύνοντες της Opel Nederland έλαβαν τη θέση αυτή.
- 49 Πρέπει να τονιστεί επίσης ότι η απόφαση που έλαβε η Opel Nederland να μη χορηγήσει πλέον προμοδοτήσεις για πωλήσεις προς εξαγωγή δεν μπορούσε, εκ της φύσεώς της, να αφορά παρά μόνον πωλήσεις σύμφωνες προς τις συμβάσεις αντιπροσωπείας, δεδομένου ότι οι προμοδοτήσεις ουδέποτε χορηγήθηκαν για τις πωλήσεις προς αποδέκτες άλλους πέραν των τελικών καταναλωτών.
- 50 Η ερμηνεία της Επιτροπής επιρρωννύεται επίσης από το γεγονός ότι, αφενός, κατά τον χρόνο λήψεως της απόφασης, δεν είχαν ακόμη διενεργηθεί οι λογιστικοί έλεγχοι στους αντιπροσώπους για τους οποίους υπήρχαν υποψίες ότι είχαν προβεί σε πωλήσεις προς εξαγωγή και, αφετέρου, η Opel Nederland δεν μπορούσε συνελπώς να γνωρίζει αν οι «εξαγωγείς» αντιπρόσωποι είχαν πράγματι πραγματοποιήσει πωλήσεις σε μη εξουσιοδοτημένους μεταπωλητές.
- 51 Επιπλέον, όπως παρατηρεί η Επιτροπή με τα δικόγραφα της, αν οι επικεφαλής της Opel Nederland είχαν θελήσει να κάνουν διάκριση μεταξύ των νομίμων και των παρανόμων εξαγωγών, δεν θα είχαν προφανώς παραλείψει να το αναφέρουν ρητώς

με την απόφαση που έλαβαν στις 26 Σεπτεμβρίου 1996. Η διάκριση αυτή είναι πράγματι ουσιώδης για τον οικείο κλάδο, ενόψει των διατάξεων των κανονισμών 123/85 και 1475/95.

- 52 Εν συνεχεία, πρέπει να τονιστεί ότι οι προσφεύγουσες δεν επικαλέστηκαν την ύπαρξη άλλων εγγράφων της Opel Nederland, προερχομένων από την ίδια περίοδο, από τα οποία να προκύπτει σαφώς ότι η Opel Nederland επιδίωκε αποκλειστικά τον περιορισμό των παράνομων εξαγωγών.
- 53 Συγκεκριμένα, οι ανακοινώσεις που απεστάλησαν στους αντιπροσώπους, όπως αυτές που παραθέτουν οι προσφεύγουσες και στις οποίες γίνεται ρητή διάκριση μεταξύ των νομίμων και των παρανόμων εξαγωγών, συνίστανται, αφενός, σε έγγραφα σχετικά με περίοδο πολύ προγενέστερη από αυτή την οποία αφορά η υπό κρίση υπόθεση και, αφετέρου, σε έγγραφα συνταχθέντα από τις 24 Οκτωβρίου 1996, όταν η Opel Nederland έλαβε, σύμφωνα με όσα υποστηρίζει η ίδια, διορθωτικά μέτρα. Τα έγγραφα αυτά δεν μπορούν, συνεπώς, να αναιρέσουν το συμπέρασμα της αναλύσεως της συμπεριφοράς της Opel Nederland κατά την περίοδο που εκτείνεται από τον Ιούλιο μέχρι τον Οκτώβριο του 1996.
- 54 Όπως τόνισε η Επιτροπή με τα δικόγρατά της, το γεγονός ότι η Opel Nederland έλαβε διορθωτικά μέτρα από τα τέλη του Οκτωβρίου 1996 δεν είναι, ούτε αυτό, λυσιτελές για την εκτίμηση της υπάρξεως περιοριστικής στρατηγικής πριν από την ημερομηνία αυτή.
- 55 Τέλος, όπως ορθώς ισχυρίστηκε η Επιτροπή με τα δικόγρατά της, η έλλειψη κυρώσεων κατά των αντιπροσώπων δεν αποκλείει την ύπαρξη γενικής περιοριστικής στρατηγικής, τοσούτω μάλλον που, όπως αναφέρεται στην αιτιολογική σκέψη 93 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η απόφαση περί μη λήψεως μέτρων κατά των αντιπροσώπων που παρέβησαν τη σύμβασή τους αντιπροσωπεΐας ελήφθη μόλις στις 23 Δεκεμβρίου 1996, ήτοι μετά τους ελέγχους της Επιτροπής που διενεργήθηκαν στις 11 και 12 Δεκεμβρίου 1996.

- 56 Επομένως, ορθώς η Επιτροπή κατέληξε ότι η Opel Nederland υιοθέτησε, στις 26 Σεπτεμβρίου 1996, γενική στρατηγική αποσκοπούσα στην παρεμπόδιση κάθε εξαγωγής.
- 57 Τρίτον, πρέπει να εξεταστεί το επιχείρημα των προσφευγουσών ότι η ύπαρξη γενικής στρατηγικής της Opel Nederland δεν είναι λυσιτελής όσον αφορά την εφαρμογή του άρθρου 81 ΕΚ, αν η στρατηγική αυτή δεν έχει γίνει δεκτή από τους αντιπροσώπους της ή, με άλλα λόγια, αν δεν αποτελεί παρά μονομερή συμπεριφορά.
- 58 Συναφώς, πρέπει να υπομνηστεί ότι, ελλείπει συμφωνιών μεταξύ επιχειρήσεων, η μονομερής συμπεριφορά μας επιχειρήσεως, χωρίς τη ρητή ή σιωπηρή συμμετοχή μας άλλης επιχειρήσεως, δεν εμπίπτει στο άρθρο 81, παράγραφος 1, ΕΚ (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 30ής Ιουνίου 1966, 56/65, Société technique minière, Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 313· της 25ης Οκτωβρίου 1983, 107/82, AEG κατά Επιτροπής, Συλλογή 1983, σ. 3151, σκέψη 38, και της 17ης Σεπτεμβρίου 1985, 25/84 και 26/84, Ford κατά Επιτροπής, Συλλογή 1985, σ. 2725, σκέψη 21).
- 59 Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι διάφορα χωρία της προσβαλλομένης απόφασης, ιδίως στις αιτιολογικές σκέψεις 103 και 136, είναι διφορούμενα ως προς το αν η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι η γενική στρατηγική συνιστά, αυτή καθαυτήν, παράβαση του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ.
- 60 Αντιθέτως, στις αιτιολογικές σκέψεις 111 και 142 επ. της προσβαλλομένης απόφασης, στις οποίες διατυπώνεται εκτίμηση της συμπεριφοράς της Opel Nederland από την άποψη του άρθρου 81 ΕΚ, γίνεται σαφής διάκριση μεταξύ της γενικής στρατηγικής και των τριών ατομικών μέτρων, που φέρονται να ελήφθησαν στο πλαίσιο της στρατηγικής. Τα μέτρα αυτά κατέστησαν, κατά την Επιτροπή, αναπόσπαστο τμήμα των συμφωνιών διανομής μεταξύ της Opel Nederland και των αντιπροσώπων της και συνιστούν τα συστατικά στοιχεία της παραβάσεως, καθώς και το αντικείμενο της προσβαλλομένης απόφασης.

- 61 Υπό τις συνθήκες αυτές, το επιχείρημα των προσφευγουσών είναι αλυσιτελές.
- 62 Επομένως, ο πρώτος λόγος ακυρώσεως των προσφευγουσών δεν είναι βάσιμος.

B — Επί του δευτέρου λόγου ακυρώσεως, που αφορά πλάνη περί τα πραγματικά περιστατικά και περί το δίκαιο καθιστώσα πλημμελή την εκτίμηση ότι η Opel Nederland εφάρμοσε πολιτική περιορισμού του εφοδιασμού αντίθετη προς το άρθρο 81 ΕΚ

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 63 Οι προσφεύγουσες δέχονται ότι η Opel Nederland αποφάσισε, στις 26 Σεπτεμβρίου 1996, να πληροφορήσει διάφορους αντιπροσώπους σχετικά με το γεγονός ότι, λόγω των προβλημάτων εφοδιασμού, κάθε αντιπρόσωπος θα ελάμβανε, μέχρι νεοτέρας εντολής, μόνο τον αριθμό αυτοκινήτων που αντιστοιχεί στον δικό του οδηγό πωλήσεων (Sales Evaluation Guide, στο εξής: SEG). Η Opel Nederland θεώρησε ότι η έλλειψη διαθέσιμων αυτοκινήτων μπορούσε να δικαιολογήσει περιορισμό του αριθμού των αυτοκινήτων που θα παραδίδονταν στους 21 αντιπροσώπους για τους οποίους υπήρχαν υποψίες ότι προέβαιναν σε παράνομες πωλήσεις.
- 64 Οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται επίσης, πρώτον, ότι η απόφαση της 26ης Σεπτεμβρίου 1996 να χρησιμοποιηθεί ο SEG ως όριο χορηγήσεως των προϊόντων ουδέποτε τέθηκε σε εφαρμογή. Ουδμία παραγγελία απορρίφθηκε για τον λόγο ότι θα μπορούσε να οδηγήσει τον αντιπρόσωπο σε υπέρβαση του SEG ή κάθε άλλης ποσόστωσης. Σε πρακτικό επίπεδο, θα ήταν αδύνατο να τεθεί σε εφαρμογή ένα τέτοιο σύστημα περιορισμού του εφοδιασμού λόγω των τεχνικών ιδιομορφιών του συστήματος παραγγελιών του ομίλου General Motors, που αποκαλείται «GM*Drive». Κάθε παραγγελία αντιπρόσωπου, αφ' ης στιγμής εισάγεται ορθώς, αντιμετωπίζεται αυτόματα από το σύστημα αυτό, χωρίς να παρεμβαίνει η Opel Nederland.

- 65 Δεύτερον, οι προσφεύγουσες εκθέτουν ότι ουδέποτε η απόφαση της 26ης Σεπτεμβρίου 1996 ανακοινώθηκε στους αντιπροσώπους, οι οποίοι δεν μπορούν συνεπώς να θεωρούνται ότι δέχθηκαν μια περιοριστική πολιτική στον τομέα του εφοδιασμού. Οι προσφεύγουσες αναφέρονται συναφώς στην προπαρατεθείσα απόφαση Bayer κατά Επιτροπής. Κατά τις προσφεύγουσες, από κανένα στοιχείο δεν αποδεικνύεται, και η Opel Nederland ουδέποτε δέχθηκε, ότι ανακοινώθηκε ποτέ σε αντιπρόσωπο ότι οι παραγγελίες που υπερβαίνουν τον SEG ή που τηρούν τους σκοπούς του SEG αλλά προορίζονται για την εξαγωγή δεν θα ικανοποιούνταν.
- 66 Ούτε το γεγονός ότι η Opel Nederland έλαβε διορθωτικά μέτρα τον Οκτώβριο και τον Δεκέμβριο του 1996 μπορεί να θεωρηθεί απόδειξη της ανακοινώσεως και της εφαρμογής της προβαλλομένης περιοριστικής πολιτικής. Τα διορθωτικά αυτά μέτρα αποσκοπούσαν απλώς στο να υπάρξει αντίδραση στις ενδείξεις σύμφωνα με τις οποίες ορισμένοι αντιπρόσωποι είχαν την εσφαλμένη εντύπωση ότι η Opel Nederland απαγόρευε τις εξαγωγές. Τα μέτρα αυτά απλώς επιβεβαίωσαν το δικαίωμα των αντιπροσώπων να προβαίνουν σε νόμιμες προς εξαγωγή πωλήσεις και ουδεμία αναφορά περιείχαν σε περιορισμό του εφοδιασμού.
- 67 Οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται, τρίτον, ότι, εν πάση περιπτώσει, η απόφαση της 26ης Σεπτεμβρίου 1996 δεν εξαρτούσε τον εφοδιασμό από την τήρηση μιας απαγορεύσεως εξαγωγής και, επομένως, δεν περιόριζε την ελευθερία των αντιπροσώπων να χρησιμοποιούν τα αυτοκίνητα που τους διετίθεντο για να πραγματοποιούν νόμιμες προς εξαγωγή πωλήσεις.
- 68 Ακόμη και αν η Opel Nederland είχε χρησιμοποιήσει τον SEG ως ανώτατο όριο για τη χορήγηση αυτοκινήτων, τούτο θα συνιστούσε μονομερές μέτρο, το οποίο δεν μπορεί να εξομοιωθεί με συμφωνία συναφθείσα με τους αντιπροσώπους για περιορισμό των εξαγωγών. Επιπλέον, οι αποδόσεις των αντιπροσώπων αξιολογούνται, στο πλαίσιο του SEG, με βάση τον συνολικό αριθμό των πωλουμένων αυτοκινήτων, ανεξάρτητα από τον προορισμό τους. Συνεπώς, οι αντιπρόσωποι δεν θα τελούσαν σε δυσμενή κατάσταση αν επέλεγαν να προβούν σε εξαγωγή αντί να πωλήσουν στο δικό τους έδαφος πωλήσεως.

- 69 Με το υπόμνημα απαντήσεως, οι προσφεύγουσες εκθέτουν επιπλέον ότι η απόφαση της 26ης Σεπτεμβρίου 1996 να χρησιμοποιείται ο SEG για τον υπολογισμό των παραδόσεων δεν συνιστούσε τροποποίηση των συμβατικών στοιχείων που διέπουν τις σχέσεις της Opel Nederland με τους αντιπροσώπους της, δεδομένου ότι η πρότυπη σύμβαση αντιπροσωπείας δεν προβλέπει την υποχρέωση της Opel Nederland να παρέχει τις ποσότητες που παραγγέλλουν οι αντιπρόσωποι. Η Opel Nederland έχει απόλυτη διακριτική ευχέρεια ως προς την ικανοποίηση κάθε επιμέρους παραγγελίας.
- 70 Η Επιτροπή φρονεί, πρώτον, ότι η ανακοίνωση της πολιτικής περιορισμού του εφοδιασμού στους αντιπροσώπους που θεωρούντο εξαγωγείς ήταν αρκετή για να ενσωματωθεί στις διέπουσες τη διανομή συμβάσεις. Η θέση σε εφαρμογή της απόφασης αυτής δεν εξαρτάται από τη δυνάμενη να αποδειχθεί απόρριψη της παραγγελίας κάποιου αντιπρόσωπου σε μια συγκεκριμένη περίπτωση.
- 71 Επιπλέον, το μέτρο που περιορίζει τις παραδόσεις στο προβλεπόμενο από τον SEG ύψος θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι παράγει αποτελέσματα περιοριστικά του ανταγωνισμού στο εσωτερικό της κοινής αγοράς, αφ' ης στιγμής εισήχθη στις συμφωνίες διανομής μέσω της ανακοίνωσης προς τους εμπλεκόμενους αντιπροσώπους. Στις περιπτώσεις των περιορισμένων παραδόσεων, μπορεί να προβλεφθεί ότι οι αντιπρόσωποι έχουν μεγαλύτερο συμφέρον να εξυπηρετήσουν τους τοπικούς πελάτες τους και να σταματήσουν ή να περιορίσουν τις προς εξαγωγή πωλήσεις. Αυτό το αποτέλεσμα που αποσκοπεί στην αποθάρρυνση των εξαγωγών οφείλεται ουσιαστικά στο σύστημα που προέβλεψε η Opel Nederland για τον καθορισμό στόχων για τις πωλήσεις και για την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων των αντιπροσώπων. Κατά την Επιτροπή, οι στόχοι του SEG αφορούν κυρίως το έδαφος που καλύπτει ο αντιπρόσωπος. Τούτο απορρέει επίσης από τα αντικειμενικά οικονομικά πλεονεκτήματα της πώλησεως σε τοπικούς πελάτες, που προκύπτουν, αφενός, από το γεγονός ότι η ικανοποίηση κάθε παραγγελίας προοριζομένης για εξαγωγή καθίσταται δυσχερής αν υλοποιηθεί η προβλεπόμενη εγχώρια ζήτηση στο συμβατικό έδαφος των αντιπροσώπων και, δεύτερον, από τα σωρευτικά αποτελέσματα των περιορισμένων παραδόσεων και από το σύστημα προμηδοτήσεων της Opel Nederland.
- 72 Ακόμη και ελλείψει αποδείξεως συγκεκριμένης αρνήσεως ικανοποίησης μιας παραγγελίας αντιπρόσωπου, η τροποποίηση των συμβατικών όρων που ισχύουν για την παράδοση αυτοκινήτων στους αντιπροσώπους συνιστά συμφωνία απο-

σκοπούσα στην παρεμπόδιση, στον περιορισμό ή στη νόθευση του ανταγωνισμού. Η τροποποίηση αυτή των συμβατικών όρων μπορεί, εκ φύσεως, να ενισχύσει τη στεγανότητα των αγορών σε εθνικό επίπεδο και συνεπώς να εμποδίσει την οικονομική αλληλοδιείσδυση την οποία η Συνθήκη επιχειρεί να θέσει σε εφαρμογή.

- 73 Κατά την Επιτροπή, ο ισχυρισμός των προσφευγουσών σχετικά με το σύστημα παραγγελίας GM*Drive δεν είναι πειστικός. Γίνεται δύσκολα πιστευτό ότι η πολιτική της διοικήσεως της Opel Nederland όσον αφορά τις εξαγωγές μπορούσε να εξαρτάται από τα τεχνικά στοιχεία του συστήματος παραγγελιών.
- 74 Η Επιτροπή προσθέτει ότι οι προσφεύγουσες ούτε καν προσπάθησαν να αποδείξουν την ύπαρξη καθυστερήσεων στην παραγωγή οι οποίες να επηρεάζουν όλη τη σειρά των προϊόντων και οι οποίες να μπορούν να δικαιολογήσουν την περιοριστική πολιτική τους. Εν πάση περιπτώσει, δεδομένου ότι ο σκοπός της πολιτικής της Opel Nederland όσον αφορά την παράδοση αυτοκινήτων συνίστατο στην παρεμπόδιση ή στην αποθάρρυνση των εξαγωγών, ο χαρακτηρισμός της ως μέτρου αποβλέποντος στη στεγανοποίηση της ολλανδικής αγοράς δεν μπορεί να τεθεί εν αμφιβόλω με την επίκληση δυσχερειών στην παραγωγή, αν αυτές είχαν υπάρξει. Η Επιτροπή αναφέρει, συναφώς, την απόφαση του Πρωτοδικείου της 6ης Ιουλίου 2000, T-62/98, Volkswagen κατά Επιτροπής (Συλλογή 2000, σ. II-2707, σκέψη 89).
- 75 Η Επιτροπή ισχυρίζεται, δεύτερον, ότι η απόφαση της 26ης Σεπτεμβρίου 1996 ανακοινώθηκε πράγματι στους αντιπροσώπους. Σύμφωνα με την απόφαση αυτή, οι αντιπρόσωποι «θα ενημερωθούν» για την εν λόγω πολιτική. Οι περιφερειακοί διευθυντές υποτίθεται ότι θα ενεργούσαν προς την κατεύθυνση αυτή «εντός δύο εβδομάδων». Από κανένα στοιχείο δεν προκύπτει ότι η απόφαση που ελήφθη την ημέρα εκείνη τροποποιήθηκε ή μετριάστηκε σε ορισμένα σημεία πριν από την εφαρμογή της εκ μέρους των υπευθύνων της επιχειρήσεως, ιδίως εκ μέρους των περιφερειακών διευθυντών. Στις αρχές του Οκτωβρίου 1996, οι περιφερειακοί διευθυντές ήλθαν πράγματι σε επαφή με τους εμπλεκόμενους αντιπροσώπους. Στο πλαίσιο των προπαρασκευαστικών επισκέψεων, τους πληροφόρησαν σχετικά με το ζήτημα των εξαγωγών. Είναι απίθανο οι περιφερειακοί διευθυντές να μην εκπλήρωσαν την αποστολή τους παρά μόνο μερικώς και να παρέλειψαν να αναφέρουν στους αντιπροσώπους την πολιτική περιορισμού του εφοδιασμού. Η Επιτροπή τονίζει επιπλέον ότι και οι λοιπές πτυχές της αποφάσεως της 26ης Σεπτεμβρίου 1996, ήτοι οι λογιστικοί έλεγχοι, η πολιτική προμοδοτήσεων και η αποστολή δεύτερης επιστολής στους αντιπροσώπους εξαγωγείς, τέθηκαν πλήρως σε εφαρμογή. Τέλος, ο

ισχυρισμός των προσφευγουσών, ότι δεν αποκλείουν το ότι ενδεχομένως ορισμένοι περιφερειακοί διευθυντές πληροφόρησαν προφορικά περιορισμένο αριθμό αντιπροσώπων για το ότι ορισμένα αυτοκίνητα προβλεπόμενα στον SEG προορίζονταν ουσιαστικά για την ολλανδική αγορά, δεν μπορεί να ερμηνευθεί παρά μόνον ως μερική αναγνώριση, ενισχύουσα τα λοιπά στοιχεία.

- 76 Τρίτον, η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι οι αλλαγές που επήλθαν στην πολιτική η οποία ανακοινώθηκε στους αντιπροσώπους κατέστησαν αναπόσπαστο τμήμα της συμβάσεως που τους συνδέει με την εταιρία. Συναφώς, η Επιτροπή αναφέρεται στη νομολογία, σύμφωνα με την οποία η ένταξη ενός αντιπροσώπου σε ένα δίκτυο διανομής συνεπάγεται ότι ο αντιπρόσωπος αυτός δέχεται την πολιτική που υιοθετεί ο κατασκευαστής και ο προμηθευτής του και ότι η συνεχής εμπορική σχέση τους διέπεται από μια προκαθορισμένη γενική συμφωνία (προπαρατεθείσες αποφάσεις AEG κατά Επιτροπής, Ford κατά Επιτροπής, σκέψη 21, και Volkswagen κατά Επιτροπής, σκέψη 236). Η αναφορά αυτή στη νομολογία ενισχύεται στη συγκεκριμένη περίπτωση από το άρθρο 7.3 των πρόσθετων διατάξεων της πρότυπης συμβάσεως αντιπροσωπείας του 1992, η οποία ορίζει τη σύμβαση και διευκρινίζει ότι πρέπει να ερμηνεύεται υπό το φως όλων των μετέπειτα τροποποιήσεων και ανακοινώσεων.
- 77 Όσον αφορά το επιχείρημα των προσφευγουσών, που αντλείται από έλλειψη συμβατικής υποχρεώσεως παραδόσεως, αφενός, η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι συνιστά νέο νομικό ισχυρισμό που θα πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτος, σύμφωνα με το άρθρο 48, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου. Αφετέρου, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, με το μέτρο περιορισμού του εφοδιασμού, η Opel Nederland προσέθεσε στην εξουσία της εκτιμήσεως ένα νέο κανόνα που αφορά τις ανώτατες ποσότητες που χορηγούνται στους οικείους αντιπροσώπους εξαγωγής.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 78 Πρέπει, πρώτον, να τονιστεί ότι δεν αμφισβητείται από τους διαδίκους, όπως απορρέει από το σημείο 3 των πρακτικών της συσκέψεως της 26ης Σεπτεμβρίου

1996, που παρατέθηκε στη σκέψη 7 ανωτέρω, ότι η διοίκηση της Opel Nederland είχε αποφασίσει να πληροφορήσει τους χαρακτηρισμένους ως εξαγωγείς αντιπροσώπους σχετικά με το γεγονός ότι ο όγκος των παραδόσεων θα περιοριζόταν μελλοντικά στον αριθμό που προβλέπει ο SEG κάθε αντιπροσώπου.

- 79 Τίθεται ωστόσο το ζήτημα αν το μέτρο αυτό συνιστά συμφωνία κατά την έννοια του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ. Όπως υπομνήστηκε στη σκέψη 58 ανωτέρω, μια μονομερής συμπεριφορά επιχειρήσεως δεν εμπίπτει στη διάταξη αυτή.
- 80 Συναφώς, η Επιτροπή ισχυρίζεται, στην αιτιολογική σκέψη 37 της προσβαλλομένης απόφασης, ότι οι εμπλεκόμενοι αντιπρόσωποι ενημερώθηκαν σχετικά με την απόφαση περιοριστικής πολιτικής εφοδιασμού και ότι η απόφαση αυτή τέθηκε «συνεπώς» σε εφαρμογή. Στην αιτιολογική σκέψη 105 της προσβαλλομένης απόφασης αναφέρεται ότι πρόκειται για περιορισμό που επιβλήθηκε στους αντιπροσώπους. Στην αιτιολογική σκέψη 111, η Επιτροπή υποστηρίζει, σε σχέση με τα τρία προβαλλόμενα μέτρα, ότι τέθηκαν σε εφαρμογή με κοινή συμφωνία στο πλαίσιο της πρακτικής εκτελέσεως των συμβάσεων αντιπροσωπείας και, εκ νέου, ότι συμφωνήθηκαν με τους αντιπρόσωπους.
- 81 Επιβάλλεται όμως η διαπίστωση ότι στην προσβαλλόμενη απόφαση δεν περιλαμβάνεται καμία άμεση απόδειξη της ανακοινώσεως του επίμαχου μέτρου στους αντιπρόσωπους.
- 82 Η προσβαλλόμενη απόφαση απλώς αναφέρει, στην αιτιολογική σκέψη 36, ότι η Opel Nederland δεν αμφισβητεί ότι, μετά την απόφασή της της 26ης Σεπτεμβρίου 1996, μπορεί να δόθηκαν λάθος πληροφορίες ή να δημιουργήθηκε εσφαλμένη εντύπωση στους εμπλεκόμενους αντιπρόσωπους ότι η επιχείρηση είχε την πρόθεση να εφαρμόσει περιοριστική πολιτική εφοδιασμού ή ότι επιθυμούσε οι εμπλεκόμενοι αντιπρόσωποι να μειώσουν, ή ακόμη και να διακόψουν, τις εξαγωγές, χωρίς να γίνεται σαφής διάκριση μεταξύ των διαφορετικών ειδών πράξεων, και ότι η Opel Nederland δέχεται, με την απάντησή της στην ανακοίνωση αιτιάσεων, ότι ορισμένοι περιφερειακοί διευθυντές είχαν ενδεχομένως πληροφορήσει προφορικά ορισμένους αντι-

προσώπους ή τους είχαν δημιουργήσει την εντύπωση ότι οι στόχοι πωλήσεων που ορίζονται στον αντίστοιχο SEG τους αφορούσαν κυρίως την ολλανδική αγορά. Λαμβανομένων υπόψη του ρόλου και της ιεραρχικής θέσεως των περιφερειακών διευθυντών στην οργάνωση της επιχειρήσεως, η προσβαλλόμενη απόφαση αναφέρει, στην αιτιολογική σκέψη 37, ότι «μπορεί να συναχθεί ότι η δράση που αναλήφθηκε από τα περιφερειακά διευθυντικά στελέχη και η οποία αναφέρεται από την Opel Nederland BV, αποτελούσε άμεση συνέπεια της απόφασης της 26ης Σεπτεμβρίου 1996, και εφαρμογή αυτής της απόφασης». Το γεγονός ότι οι επιμέρους λογιστικοί έλεγχοι (που μνημονεύονται στο σημείο 1 των πρακτικών της συσχέψεως της 26ης Σεπτεμβρίου 1996) όντως πραγματοποιήθηκαν και ότι οι περιφερειακοί διευθυντές υπέβαλαν εκθέσεις για τις προπαρασκευαστικές επισκέψεις τους επιβεβαιώνουν το συμπέρασμα αυτό. Τέλος, στην αιτιολογική σκέψη 37 παρατηρείται ότι η Opel Nederland έκρινε σκόπιμο να λάβει διορθωτικά μέτρα τον Οκτώβριο και τον Δεκέμβριο του 1996.

83 Ωστόσο, επιβάλλεται η διαπίστωση, κατ' αρχάς, ότι η Opel Nederland, με την απάντησή της στην ανακοίνωση αιτιάσεων, αμφισβήτησε σαφώς το ότι υπήρξε ανακοίνωση, έστω εσφαλμένη, προς τους αντιπροσώπους μιας περιοριστικής πολιτικής εφοδιασμού, συνδεομένης με τον SEG. Συγκεκριμένα, η υποτιθέμενη ομολογία της, στην οποία παραπέμπει η αιτιολογική σκέψη 36 της προσβαλλομένης αποφάσεως, δεν αφορά το μέτρο αυτό, αλλά την ενδεχόμενη εσφαλμένη ανακοίνωση, εκ μέρους ορισμένων περιφερειακών διευθυντών, του γεγονότος ότι ο SEG αφορούσε πρωτίστως την ολλανδική αγορά και του γεγονότος ότι η Opel Nederland επιδίωκε τον περιορισμό όλων αδιακρίτως των εξαγωγών. Κακώς συνεπώς η Επιτροπή επικαλείται την έλλειψη αμφισβήτησεως και την ομολογία της Opel Nederland για να αποδείξει την προς τους αντιπροσώπους ανακοίνωση του συγκεκριμένου επίμαχου μέτρου.

84 Πρέπει να τονιστεί, εν συνεχεία, ότι, σύμφωνα με το σημείο 2 της αποφάσεως της 26ης Σεπτεμβρίου 1996, ο W. de Heer, διευθυντής πωλήσεων και προωθήσεως των πωλήσεων, είχε επιφορτιστεί να απαντήσει σε όλους τους αντιπροσώπους που είχαν απαντήσει στην πρώτη επιστολή της Opel Nederland σχετικά με τις εξαγωγικές δραστηριότητες, για να τους πληροφορήσει για τη διοργάνωση των λογιστικών ελέγχων «και επίσης σχετικά με τις δυσχέρειες όσον αφορά την παράδοση, που επιβάλλει η περιορισμένη διαθεσιμότητα αυτοκινήτων». Ναι μεν όμως οι επιστολές που απέστειλε ο W. de Heer στους ενδιαφερομένους, στις 30 Σεπτεμβρίου 1996, σε εκτέλεση της αποφάσεως αυτής, αναφέρουν πράγματι τη διοργάνωση των λογιστικών ελέγχων, πλην όμως σιωπούν τόσο σχετικά με τις υποτιθέμενες δυσχέρειες των παραδόσεων όσο και σχετικά με την περιορισμένη διαθεσιμότητα αυτοκινήτων που υποτίθεται ότι απέρρεε από τις δυσχέρειες αυτές.

- 85 Εφόσον συνεπώς προκύπτει κατά τα ανωτέρω ότι, αντίθετα προς τα όσα ρητώς είχαν αποφασιστεί τέσσερις ημέρες νωρίτερα, ο διευθυντής πωλήσεων και προωθήσεως των πωλήσεων της Opel Nederland δεν ανέφερε τους περιορισμούς εφοδιασμού, με την επιστολή του της 30ής Σεπτεμβρίου 1996 προς τους εμπλεκόμενους αντιπροσώπους, η Επιτροπή δεν μπορεί βασίμως να επικαλείται την έλλειψη οποιουδήποτε στοιχείου για το ότι η απόφαση της 26ης Σεπτεμβρίου 1996 τροποποιήθηκε ή μετριάστηκε από ορισμένες απόψεις πριν από τη θέση σε εφαρμογή της εκ μέρους των ιθυνόντων ούτε να υποστηρίζει ότι «οι λοιπές πτυχές της προσβαλλομένης αποφάσεως της 26ης Σεπτεμβρίου 1996 [...] τέθηκαν πλήρως σε εφαρμογή». Ομοίως, η Επιτροπή δεν μπορεί βασίμως να υποθέτει ότι οι περιφερειακοί διευθυντές, που υπόκεινται ιεραρχικά στον διευθυντή πωλήσεων και προωθήσεως των πωλήσεων και οι οποίοι υποτίθεται ενήργησαν σύμφωνα με τις οδηγίες του (βλ. αιτιολογική σκέψη 37 της προσβαλλομένης αποφάσεως), έλαβαν αυθορμήτως την πρωτοβουλία να κάνουν λόγο για ορισμένα προβλήματα εφοδιασμού, κατά τη διάρκεια των επισκέψεών τους του Οκτωβρίου 1996 στους εμπλεκόμενους αντιπροσώπους.
- 86 Τα λοιπά στοιχεία στα οποία στηρίζεται η προσβαλλόμενη απόφαση αποτελούν, το πολύ, απλώς συνδεόμενες με τις περιστάσεις ενδείξεις της θέσεως της Επιτροπής ότι το μέτρο ανακοινώθηκε στους αντιπροσώπους.
- 87 Περαιτέρω, ούτε από τα λοιπά στοιχεία του φακέλου μπορεί να συναχθεί ότι το επίμαχο μέτρο τέθηκε πράγματι σε εφαρμογή. Όχι μόνο δεν υφίσταται, όπως δέχεται η Επιτροπή, απόδειξη για το ότι κάποια παραγγελία αντιπροσώπου απορρίφθηκε με το αιτιολογικό ότι θα οδηγούσε σε υπέρβαση του SEG του, αλλά, επιπλέον, από τα αριθμητικά στοιχεία που προσκόμισαν οι προσφεύγουσες σε απάντηση σε έγγραφη ερώτηση του Πρωτοδικείου σχετικά με τον SEG του 1996 για τους εμπλεκόμενους αντιπροσώπους προκύπτει ότι οι αντιπρόσωποι, που είχαν ήδη υπερβεί, ενίοτε σημαντικά, τον ατομικό τους SEG για το 1996 τον Σεπτέμβριο του έτους αυτού, συνέχισαν, κατά τους επόμενους μήνες, να προβαίνουν σε παραγγελίες και να δέχονται παραγγελίες. Η ακρίβεια των αριθμητικών αυτών στοιχείων δεν αμφισβητήθηκε, αυτή καθαυτήν από την Επιτροπή. Επομένως, η θέση της υπάρξεως της προσβαλλομένης συμφωνίας δεν μπορεί να ενισχυθεί ούτε με την επίκληση της λήψεως μέτρων σχετικών με την εφαρμογή της, τα οποία όμως δεν αποδείχθηκαν.
- 88 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Πρωτοδικείο φρονεί ότι δεν αποδείχθηκε επαρκώς κατά νόμον ότι το περιοριστικό μέτρο εφοδιασμού ανακοινώθηκε στους αντιπροσώπους

και ότι το μέτρο αυτό εντάχθηκε στο πεδίο των συμβατικών σχέσεων μεταξύ της Opel Nederland και των αντιπροσώπων της. Συναφώς, πρέπει να υπομνηστεί ότι εναπόκειται στην Επιτροπή να συλλέγει επαρκώς ακριβή και συγκλίνοντα αποδεικτικά στοιχεία για να στηρίζει τη σταθερή πεποίθηση ότι διαπράχθηκε η προβαλλόμενη παράβαση (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 28ης Μαρτίου 1984, 29/83 και 30/83, CRAM και Rheinzink κατά Επιτροπής, Συλλογή 1984, σ. 1679, σκέψη 20, και του Πρωτοδικείου της 21ης Ιανουαρίου 1999, T-185/96, T-189/96 και T-190/96, Riviera Auto Service κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1999, σ. II-93, σκέψη 47).

- 89 Επομένως, ο δεύτερος λόγος ακυρώσεως είναι βάσιμος, χωρίς να χρειάζεται να εξεταστούν τα λοιπά επιχειρήματα που προβλήθηκαν στο πλαίσιο του λόγου αυτού.

Γ — Επί του τρίτου λόγου ακυρώσεως, που αφορά πλάνη περί τα πραγματικά περιστατικά και περί το δίκαιο καθιστώσα πλημμελή την εκτίμηση ότι η Opel Nederland έθεσε σε εφαρμογή περιοριστικό σύστημα προμοδοτήσεων για τις λιανικές πωλήσεις αντίθετο προς το άρθρο 81 ΕΚ

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 90 Οι προσφεύγουσες δεν αμφισβητούν ότι οι προς εξαγωγή πωλήσεις σε τελικούς καταναλωτές αποκλείστηκαν από τις προμοδοτήσεις κατόπιν της αποφάσεως της 26ης Σεπτεμβρίου 1996. Ωστόσο, αμφισβητούν ότι η πολιτική αυτή μπορεί να χαρακτηριστεί συμφωνία συναφθείσα με τους αντιπροσώπους για τον περιορισμό των εξαγωγών, κατά παράβαση του άρθρου 81 ΕΚ.
- 91 Πρώτον, ισχυρίζονται ότι από κανένα στοιχείο δεν αποδεικνύεται ότι οι αντιπρόσωποι δέχθηκαν ρητώς ή σιωπηρώς να περιορίσουν τις νόμιμες πωλήσεις προς εξαγωγή σε απάντηση προς τη νέα πολιτική της Opel Nederland όσον αφορά τις

πριμοδοτήσεις. Η διαρκής συμμετοχή των αντιπροσώπων στις εκστρατείες πριμοδοτήσεων καταδεικνύει ότι οι αντιπρόσωποι δέχονταν να μη λαμβάνουν πριμοδότηση για τις προς εξαγωγή πωλήσεις, αλλά δεν αρκεί ωστόσο για να αποδειχθεί η ύπαρξη συμφωνίας περιοριστικής του ανταγωνισμού με τους αντιπρόσωπους, αντίθετος προς το άρθρο 81 ΕΚ, εφόσον, στην πραγματικότητα, οι εξαγωγές συνέχισαν με τον ίδιο ρυθμό. Με την προπαρατεθείσα απόφαση Bayer κατά Επιτροπής, το Πρωτοδικείο επιβεβαίωσε ότι η Επιτροπή είχε αγνοήσει την έννοια της συγκλίσεως των βουλήσεων, φρονώντας ότι η εξακολούθηση των εμπορικών σχέσεων με τον κατασκευαστή όταν αυτός υιοθετεί μια νέα πολιτική, την οποία θέτει σε εφαρμογή μονομερώς, ισοδυναμεί με συναίνεση των εμπόρων χονδρικής πωλήσεως στην πολιτική αυτή, ενώ η συμπεριφορά τους είναι de facto αντίθετη προς την εν λόγω πολιτική.

- 92 Από τα αριθμητικά στοιχεία αποδεινύεται ότι οι αντιπρόσωποι συνέχισαν να εξαγωγή καθόλη την περίοδο εφαρμογής της εν λόγω πολιτικής, πράγμα το οποίο καταδεικνύει ότι οι αντιπρόσωποι δεν δέχθηκαν περιορισμό των εξαγωγών. Οι προσφεύγουσες αναφέρονται σε μια έκθεση του National Economic Research Associates (NERA) της 21ης Ιουνίου 1999, από την οποία προκύπτει ότι ο όγκος των νόμιμων προς εξαγωγή πωλήσεων δεν επηρεάστηκε λόγω του αποκλεισμού των εξαγωγών από τις εκστρατείες πριμοδοτήσεων. Υπό τις περιστάσεις αυτές, δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι οι αντιπρόσωποι δέχθηκαν οποιοδήποτε περιορισμό των εξαγωγών αντίθετο προς το άρθρο 81 ΕΚ.
- 93 Δεύτερον, οι προσφεύγουσες φρονούν ότι η πολιτική πριμοδοτήσεων δεν αποσκοπούσε στον περιορισμό του ανταγωνισμού. Το σύστημα αποσκοπούσε, αντιθέτως, στην προώθηση των πωλήσεων στις Κάτω Χώρες. Η Opel Nederland δεν ήθελε να αποτελούν οι εκστρατείες πριμοδοτήσεων πρόσθετη παρακίνηση για εξαγωγές, πράγμα το οποίο είναι διαφορετικό από το να αποσκοπεί στον περιορισμό των εξαγωγών. Συγκεκριμένα, το κανονικό περιθώριο κέρδους των αντιπροσώπων στις Κάτω Χώρες είναι αρκετό ώστε οι εξαγωγές να είναι αποδοτικές χωρίς πρόσθετες πριμοδοτήσεις.
- 94 Τρίτον, οι προσφεύγουσες εκθέτουν ότι η πολιτική πριμοδοτήσεων δεν είχε ως αποτέλεσμα τον περιορισμό του ανταγωνισμού. Από τα σχετικά έγγραφα προκύπτει αντιθέτως ότι ο όγκος των νομίμων εξαγωγών δεν μειώθηκε σημαντικά από το

γεγονός ότι η Opel Nederland απέκλεισε τις προς εξαγωγή πωλήσεις σε τελικούς καταναλωτές από τις εκστρατείες προμοδοτήσεων. Τούτο είναι εύλογο, καθόσον ο αποκλεισμός των προς εξαγωγή πωλήσεων δεν μείωνε ούτε την παρακίνηση ούτε την ικανότητα των αντιπροσώπων της Opel Nederland να προβούν σε νόμιμες εξαγωγές. Στο πλαίσιο αυτό, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι το κανονικό περιθώριο κέρδους των αντιπροσώπων επί της πωλήσεως οχημάτων Opel φθάνει περίπου το 5 έως 15 % της καθαρής τιμής καταλόγου και παρέχει πράγματι τη δυνατότητα στους αντιπροσώπους να πραγματοποιούν κέρδος επί των προς εξαγωγή πωλήσεων, χωρίς καταβολή πρόσθετης προμοδοτήσεως.

- 95 Μια πολιτική προμοδοτήσεων αποκλείουσα τις εξαγωγές προς τελικούς καταναλωτές από τις εκστρατείες προμοδοτήσεων για τις λιανικές πωλήσεις δεν θα μπορούσε να αποτελεί περιορισμό των εξαγωγών παρά μόνον αν συνδυαζόταν με περιορισμό του εφοδιασμού. Στην περίπτωση αυτή, οι αντιπρόσωποι θα μπορούσαν να έχουν συμφέρον να κρατούν για την εγχώρια αγορά τον περιορισμένο αριθμό αυτοκινήτων που διαθέτουν για να είναι επιλέξιμοι για τη χορήγηση πρόσθετων προμοδοτήσεων. Ωστόσο, η Opel Nederland ουδέποτε έθεσε σε εφαρμογή περιοριστική πολιτική όσον αφορά τον εφοδιασμό. Κατά συνέπεια, η πολιτική προμοδοτήσεων δεν μπορούσε να έχει οποιοδήποτε περιοριστικό αποτέλεσμα επί του ανταγωνισμού. Εν πάση περιπτώσει, η προσβαλλόμενη απόφαση αναγνωρίζει ότι η προβαλλόμενη περιοριστική πολιτική εφοδιασμού εγκαταλείφθηκε στις 24 Οκτωβρίου 1996 όσον αφορά τις πωλήσεις προς τελικούς καταναλωτές. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή πλανήθηκε, αν μη τι άλλο, φρονώντας ότι η πολιτική προμοδοτήσεων για τις λιανικές πωλήσεις ήταν αντίθετη προς το άρθρο 81, παράγραφος 1, ΕΚ, από τις 24 Οκτωβρίου 1996 (και μέχρι τις 28 Ιανουαρίου 1998).
- 96 Η Επιτροπή αμφισβητεί το βάσιμο των επιχειρημάτων που προβάλλουν οι προσφεύγουσες.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 97 Πρέπει, πρώτον, να παρατηρηθεί ότι οι διάδικοι δεν αμφισβητούν, όπως προκύπτει και από τα σημεία 6 και 7 των πρακτικών της συσκέψεως της 26ης Σεπτεμβρίου 1996,

ότι η διοίκηση της Opel Nederland είχε αποφασίσει να αποκλείσει τις προς εξαγωγή πωλήσεις από το σύστημα προμοδοτήσεων. Ομοίως, δεν αμφισβητείται ότι η απόφαση αυτή εφαρμόστηκε κατά τη διάρκεια διαφόρων εκστρατειών προωθήσεως των πωλήσεων από την 1η Οκτωβρίου 1996 μέχρι τις 20 Ιανουαρίου 1998, ημερομηνία κατά την οποία το μέτρο καταργήθηκε, αναδρομικώς, με εγκύκλιο προς τους αντιπροσώπους.

98 Δεύτερον, στον βαθμό που οι προσφεύγουσες αμφισβητούν ότι η εφαρμογή του μέτρου συνιστά συμφωνία, κατά την έννοια του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ, μεταξύ της Opel Nederland και των αντιπροσώπων της, πρέπει να τονιστεί, όπως υποστήριξε και η Επιτροπή με τα δικόγραφά της, ότι, από την 1η Οκτωβρίου 1996, οι αιτήσεις προμοδοτήσεων αντιμετωπίστηκαν σύμφωνα με τους ισχύοντες τότε όρους, οι οποίοι απέκλειαν τις προς εξαγωγή πωλήσεις από το πεδίο εφαρμογής του συστήματος των προμοδοτήσεων. Συνεπώς, οι νέοι όροι κατέστησαν αναπόσπαστο τμήμα των συμβάσεων αντιπροσωπείας μεταξύ της Opel Nederland και των αντιπροσώπων της και εντάχθηκαν σε ένα σύνολο διαρκών εμπορικών σχέσεων διεπομένων από μια προκαθορισθείσα γενική συμφωνία. Επομένως, το επίμαχο μέτρο δεν συνιστά μονομερή πράξη, αλλά συμφωνία κατά την έννοια του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ (προπαρατεθείσες αποφάσεις AEG κατά Επιτροπής, σκέψη 38, και Ford κατά Επιτροπής, σκέψη 21).

99 Όπως διευκρινίζεται στην αιτιολογική σκέψη της 135, η προσβαλλόμενη απόφαση στηρίζεται βασικά στη θέση ότι τα προβαλλόμενα μέτρα αποσκοπούσαν στον περιορισμό του ανταγωνισμού. Συνεπώς, πρέπει να εξεταστεί, τρίτον, αν το επίμαχο μέτρο μπορεί να χαρακτηριστεί μέτρο που αποσκοπεί στον περιορισμό του ανταγωνισμού.

100 Συναφώς, ορθώς η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, δεδομένου ότι οι προμοδοτήσεις δεν εχορηγούνται πλέον για τις προς εξαγωγή πωλήσεις, το περιθώριο οικονομικών χειρισμών που διαθέτουν οι αντιπρόσωποι για να πραγματοποιήσουν τέτοιες πωλήσεις μειώνεται σε σχέση με εκείνο που διαθέτουν για να πραγματοποιήσουν εγχώριες πωλήσεις. Συγκεκριμένα, οι αντιπρόσωποι αναγκάζονται είτε να εφαρμόσουν στους αλλοδαπούς πελάτες λιγότερο ευνοϊκούς όρους απ' ό,τι στους εγχώριους πελάτες, είτε να περιοριστούν σε μικρότερο περιθώριο κέρδους σε περίπτωση προς εξαγωγή πωλήσεων. Με την κατάργηση των προμοδοτήσεων για τις προς εξαγωγή πωλήσεις,

οι πωλήσεις αυτές κατέστησαν λιγότερο συμφέρουσες για τους αλλοδαπούς πελάτες ή για τους αντιπροσώπους. Το μέτρο μπορούσε συνεπώς, ως εκ της φύσεώς του, να επηρεάσει αρνητικά τις προς εξαγωγή πωλήσεις, έστω κι αν δεν υπήρχε περιορισμός του εφοδιασμού.

- 101 Επιπλέον, από την εκτίμηση του πρώτου λόγου ακυρώσεως προκύπτει ότι τα μέτρα που έλαβε η διοίκηση της Opel Nederland προκλήθηκαν από την αύξηση των προς εξαγωγή πωλήσεων και αποσκοπούσαν στον περιορισμό τους.
- 102 Λαμβανομένων υπόψη τόσο της φύσεως του μέτρου όσο και των σκοπών που επιδίωκε και υπό το φως του οικονομικού πλαισίου στο οποίο έπρεπε να εφαρμοστεί, πρέπει να θεωρηθεί ότι, σύμφωνα με πάγια νομολογία, το μέτρο αυτό συνιστά συμφωνία αποσκοπούσα στον περιορισμό του ανταγωνισμού (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, αποφάσεις του Δικαστηρίου της 1ης Φεβρουαρίου 1978, 19/77, Miller κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1978, σ. 47, σκέψη 7· της 8ης Νοεμβρίου 1983, 96/82 έως 102/82, 104/82, 105/82, 108/82 και 110/82, IAZ κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1983, σ. 3369, σκέψεις 23 έως 25, και απόφαση CRAM και Rheinzink κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα, σκέψη 26).
- 103 Η ανάλυση αυτή του σκοπού του μέτρου συνεπάγεται περαιτέρω ότι είναι αλυσιτελής η θέση των προσφευγουσών ότι ο αποκλεισμός των προς εξαγωγή πωλήσεων από το σύστημα των προμηδοτήσεων ήταν δικαιολογημένος λόγω του ότι οι προμηδοτήσεις αποσκοπούσαν στην προώθηση των πωλήσεων στις Κάτω Χώρες. Πρέπει να προστεθεί ότι τα επιχειρήματα που διατυπώνουν οι προσφεύγουσες για να υποστηρίξουν τη θέση αυτή —και τα οποία αντιλούνται τόσο από το γεγονός ότι οι εγχώριες πωλήσεις συνεπάγονται συχνά αναλήψεις παλαιών αυτοκινήτων όσο και από την ύπαρξη του ειδικού τέλους αυτοκινήτων στις Κάτω Χώρες (το BPM)— δεν είναι ούτε συνεκτικά ούτε στηρίζονται σε συγκεκριμένα στοιχεία.
- 104 Κατά πάγια νομολογία, όπως τόνισε και η Επιτροπή με τα δικόγραφα της, η συνεκτίμηση των συγκεκριμένων αποτελεσμάτων μιας συμφωνίας είναι περιττή όσον αφορά την εφαρμογή του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ, εφόσον προκύπτει ότι η

συμφωνία αποσκοπεί στην παρεμπόδιση, στον περιορισμό ή στη νόθευση του ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 13ης Ιουλίου 1966, 56/64 και 58/64, Consten και Grundig κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 363, και της 17ης Ιουλίου 1997, C-219/95 P, Ferriere Nord κατά Επιτροπής, Συλλογή 1997, σ. I-4411, σκέψεις 12 έως 14). Παρέλκει συνεπώς η εξέταση των επιχειρημάτων των διαδίκων που αφορούν τα συγκεκριμένα αποτελέσματα του επίμαχου μέτρου.

- 105 Πρέπει ωστόσο, πλεοναστικώς, να απορριφθεί το επιχείρημα των προσφευγουσών ότι από τα αριθμητικά στοιχεία, που περιέχονται στην έκθεση του NERA, προκύπτει ότι οι προς εξαγωγή πωλήσεις δεν επηρεάστηκαν από το επίμαχο μέτρο. Συγκεκριμένα, τα αριθμητικά αυτά στοιχεία, από τα οποία προκύπτει ότι οι προς εξαγωγή πωλήσεις δεν σταμάτησαν κατά την περίοδο μεταξύ Οκτωβρίου 1996 και Ιανουαρίου 1998, δεν αποκλείουν το ενδεχόμενο, χωρίς το επίμαχο μέτρο, οι προς εξαγωγή πωλήσεις να ήσαν περισσότερες. Ορθώς παρατηρείται, στην αιτιολογική σκέψη 135 της προσβαλλομένης απόφασης, ότι είναι αδύνατο να καθορισθεί ο αριθμός των εξαγωγών τις οποίες πράγματι εμπόδισαν τα μέτρα που έλαβε η Opel Nederland.
- 106 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι ο τρίτος λόγος ακυρώσεως δεν μπορεί να γίνει δεκτός.

Δ — Επί του τετάρτου λόγου ακυρώσεως που αφορά πλάνη περί τα πραγματικά περιστατικά και το δίκαιο καθιστώσα πλημμελή την εκτίμηση ότι η Opel Nederland έθεσε σε εφαρμογή άμεση απαγόρευση των εξαγωγών, αντίθετη προς το άρθρο 81 ΕΚ

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 107 Οι προσφεύγουσες παρατηρούν, κατ' αρχάς, ότι δεν αποκλείουν το ενδεχόμενο ότι ορισμένοι περιφερειακοί διευθυντές της Opel Nederland μπορεί να κατανόησαν

εσφαλμένα το περιεχόμενο της αποφάσεως της 26ης Σεπτεμβρίου 1996, η οποία αποσκοπούσε αποκλειστικά στο να σταματήσει τις εξαγωγές προς μη εξουσιοδοτημένους μεταπωλητές, και ότι, στο πλαίσιο ατομικών συζητήσεων με ορισμένους αντιπροσώπους, μπορεί να έδωσαν την εσφαλμένη εντύπωση ότι η Opel Nederland επιδίωκε τον περιορισμό όλων αδιακρίτως των εξαγωγών, ή ότι παρέλειψαν να αντιδράσουν στις υπερβολικές «δεσμεύσεις» των αντιπροσώπων. Ωστόσο, τούτο συνέβαλε το πολύ σε μια μικρής διάρκειας δέσμευση των εννέα αντιπροσώπων που προσδιορίζονται στην προσβαλλόμενη απόφαση (ήτοι των αντιπροσώπων Van Zijll, Staals και Sproomaker και, κατόπιν, Hemera, Göttgens-Beek, Loven, Canton-Reiss, Welling και Nedam) και, εν πάση περιπτώσει, δεν περιόρισε σημαντικά τον ανταγωνισμό στο πλαίσιο του σήματος ή μεταξύ σημάτων.

108 Όσον αφορά την πρώτη φάση της φερόμενης απαγορεύσεως, όπως αυτή αναφέρεται στην προσβαλλόμενη απόφαση (υπό τον τίτλο «Εσωτερικοί προβληματισμοί και οδηγίες», η οποία προηγήθηκε της επιστολής της Opel Nederland προς ορισμένους αντιπροσώπους στις 28 και στις 29 Αυγούστου 1996), οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται ότι από κανένα έγγραφο μεταξύ αυτών που παραθέτει η Επιτροπή, εξαιρέσει του μεμονωμένου περιστατικού σχετικά με το Tigra και του περιστατικού που αφορούσε τον αντιπρόσωπο Sproomaker, δεν αποδεικνύεται ότι η Opel Nederland είχε υποβάλει ορισμένους αντιπροσώπους σε ελέγχους και τους είχε απευθύνει προειδοποιήσεις συνδεδεμένες με τις νόμιμες εξαγωγικές δραστηριότητες. Τα σχετικά με τη φάση αυτή στοιχεία αφορούν εσωτερικές προτάσεις μέτρων οι οποίες δεν ανακοινώθηκαν σε επιμέρους αντιπροσώπους.

109 Όσον αφορά τη δεύτερη φάση της απαγορεύσεως, όπως αυτή αναφέρεται στην προσβαλλόμενη απόφαση (η οποία τιτλοφορείται «Η “πρώτη προειδοποιητική επιστολή” [της 28ης/29ης Αυγούστου 1996] και τα επόμενα γεγονότα»), οι προσφεύγουσες παρατηρούν ότι η εν λόγω επιστολή γνωστοποιούσε σε ορισμένο αριθμό αντιπροσώπων τις υποψίες της Opel Nederland σχετικά με το σύννομο ορισμένων από τις πωλήσεις τους και τους ζητούσε να επιβεβαιώσουν ότι τηρούσαν τις συμβατικές υποχρεώσεις τους. Η επιστολή αυτή είχε σαφή διατύπωση και δεν ζητούσε από τους αντιπροσώπους να δεσμευθούν ότι θα σταματήσουν τις νόμιμες εξαγωγές. Όλες οι δεσμεύσεις των αντιπροσώπων Van Zijll και Staals αποτελούν μονομερή μέτρα προκληθέντα από το γεγονός ότι οι αντιπρόσωποι αυτοί συνειδητοποίησαν ότι οι εξαγωγικές πρακτικές τους δεν συμβιβάζονταν με τη σύμβαση αντιπροσωπείας.

- 110 Όσον αφορά την τρίτη φάση της απαγορεύσεως, όπως αναφέρεται στην προ-σβαλλόμενη απόφαση (υπό τον τίτλο «Η απόφαση της 26ης Σεπτεμβρίου 1996 και τα επόμενα γεγονότα»), οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι η απόφαση της 26ης Σεπτεμβρίου 1996 επιδίωκε να διαφυλάξει την ακεραιότητα του συστήματος επιλεκτικής διανομής κατόπιν της αποκαλύψεως σοβαρών ενδείξεων για την ύπαρξη παρανόμων εξαγωγών, σε μεγάλη κλίμακα, προς μη εξουσιοδοτημένους μεταπωλητές. Κατά τις προσφεύγουσες, δεν μπορεί να τους προσάπτεται το ότι αποφάσισαν να διενεργήσουν λογιστικούς ελέγχους, μοναδικός σκοπός των οποίων ήταν ο εντοπισμός των πωλήσεων προς τους μη εξουσιοδοτημένους μεταπωλητές και κάθε άλλης παραβάσεως της συμβάσεως αντιπροσωπείας.
- 111 Οι προσφεύγουσες φρονούν ότι, εν πάση περιπτώσει, οι «συμφωνίες» δεν μπορούσαν να αφορούν παρά μόνον εννέα αντιπροσώπους, για μια σύντομη περίοδο, και ότι δεν συνεπάγονταν αισθητό περιορισμό του ανταγωνισμού. Συναφώς, η Επιτροπή δεν λαμβάνει υπόψη τον περιορισμένο αριθμό των εμπλεκόμενων αντιπροσώπων και τη μικρή διάρκεια της ενδεχόμενης συμφωνίας. Οι προσφεύγουσες υπενθυμίζουν ότι η μεγάλη πλειονότητα των 150 αντιπροσώπων δεν είχε καμία αμφιβολία ως προς το δικαίωμά τους να προβαίνουν σε νόμιμες προς εξαγωγή πωλήσεις κατά την κρίσιμη περίοδο και ότι τα στοιχεία που προσκόμισε η Επιτροπή δεν αφορούν παρά μόνον αντιπροσώπους εξάγοντες προς τη Γερμανία.
- 112 Από τα αριθμητικά στοιχεία προκύπτει ότι το αποτέλεσμα της προβαλλομένης παραβάσεως επί των διασυνοριακών πωλήσεων υπήρξε ελάχιστο. Οι προσφεύγουσες αναφέρονται ιδίως στην έκθεση του NERA, σύμφωνα με την οποία ουδεμία υφίσταται συσχέτιση μεταξύ της διαπιστωθείσας μείωσης των εξαγωγών και των μέτρων που έλαβαν οι προσφεύγουσες. Δεδομένου ότι ελήφθησαν διορθωτικά μέτρα στις 24 Οκτωβρίου 1996, η φερόμενη παράβαση δεν διήρκεσε παρά μόνον ορισμένες εβδομάδες και η επίπτωσή της δεν μπορούσε παρά να είναι ελάχιστη. Αντίθετα προς τους ισχυρισμούς της Επιτροπής, οι προσφεύγουσες φρονούν ότι η Επιτροπή είναι παρ' όλ' αυτά υποχρεωμένη να αποδείξει τις συνέπειες ή το αποτέλεσμα της απαγορεύσεως εξαγωγών. Ακόμη και αν οι συμφωνίες επέβαλλαν απόλυτη εδαφική προστασία, το αποτέλεσμα στην αγορά θα μπορούσε να είναι ελάχιστο (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 9ης Ιουλίου 1969, 5/69, Völk, Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 91, σκέψεις 5 έως 7, και της 28ης Απριλίου 1998, C-306/96, Javico, Συλλογή 1998, σ. I-1983, σκέψη 17).

- 113 Ο ισχυρισμός της Επιτροπής ότι οι λογιστικοί έλεγχοι συνιστούσαν μέσο πίεσης δεν μπορεί να γίνει δεκτός. Αντιθέτως, ο λογιστικός έλεγχος μεταδίδει σιωπηρώς το μήνυμα ότι οι νόμιμες εξαγωγές επιτρέπονται. Αν οι προσφεύγουσες είχαν θελήσει να σταματήσουν τις νόμιμες εξαγωγές, δεν θα χρειαζόταν η διενέργεια λογιστικού ελέγχου.
- 114 Κατά τις προσφεύγουσες, ο αντιπρόσωπος Van Zijll είχε ήδη δεσμευθεί να μην προβεί πλέον σε εξαγωγές στις 31 Αυγούστου 1996, ήτοι πολύ πριν από τη συζήτηση με τον διευθυντή πωλήσεων και προωθήσεως των πωλήσεων, η οποία πραγματοποιήθηκε στις 17 Σεπτεμβρίου 1996. Όσον αφορά τον αντιπρόσωπο Staals, δεν υπήρξε συνομιλία με αυτόν και αποφάσισε μονομερώς, μετά από εσωτερική συζήτηση, να σταματήσει όλες τις εξαγωγές. Όσον αφορά τη δέσμευση που ανέλαβε τον Οκτώβριο του 1996 ο αντιπρόσωπος Loven, οι προσφεύγουσες υπενθυμίζουν ότι ελήφθησαν διορθωτικά μέτρα στις 24 Οκτωβρίου 1996, λίγες μόνον εβδομάδες αργότερα.
- 115 Η επιστολή της 30ής Σεπτεμβρίου 1996, που απεστάλη και στους αντιπροσώπους που επιβεβαίωσαν το σύννομο των εξαγωγών τους, εξηγείται από το γεγονός ότι από τους λογιστικούς ελέγχους αποκαλύφθηκε ότι 17 από τους 21 ελεγχθέντες αντιπροσώπους είχαν παραβεί τη σύμβαση αντιπροσωπείας. Οι συνομιλίες με τους περιφερειακούς διευθυντές αποσκοπούσαν στη διενέργεια προκαταρκτικών ερευνών για τον καθορισμό της φύσεως των εξαγωγών.
- 116 Όσον αφορά την πρώτη φάση που αποκαλείται «Εσωτερικοί προβληματισμοί και οδηγίες», η Επιτροπή παρατηρεί κατ' αρχάς ότι τα εσωτερικά έγγραφα που παρατίθενται στην προσβαλλόμενη απόφαση, μολονότι δεν κοινοποιήθηκαν στους αντιπροσώπους, είναι χρήσιμα για την ερμηνεία του περιεχομένου της πολιτικής της Opel Nederland και, ιδίως, για την απόκρουση των επιχειρημάτων των προσφευγουσών σύμφωνα με τα οποία, όποια κι αν ήταν τα στοιχεία που «εσφαλμένα» κοινοποιήθηκαν στους αντιπροσώπους, η πολιτική της επιχειρήσεως αποσκοπούσε μόνο στην καταπολέμηση των μη επιτρεπομένων εξαγωγών.
- 117 Όσον αφορά τη δεύτερη φάση, η Επιτροπή φρονεί ότι η επιστολή της 28ης και 29ης Αυγούστου 1996 αποσκοπούσε στη δημιουργία μιας απειλητικής ατμόσφαιρας

δυναμένης να αποτρέψει τους αντιπροσώπους από το να πραγματοποιήσουν ακόμη και επιτρεπόμενες εξαγωγές και, εν πάση περιπτώσει, από το να αντισταθούν σε κάθε μελλοντική πρωτοβουλία της Opel Nederland που θα αποσκοπούσε στην παρεμπόδιση ή στον περιορισμό του συνόλου των εξαγωγών.

- 118 Αφενός, η ερμηνεία αυτή ενισχύεται από την έλλειψη ενδείξεων για το ότι η Opel Nederland ενήργησε βάσει αποδείξεων περί του ότι είχε πράγματι επηρεαστεί η επίτευξη των στόχων πωλήσεων εκ μέρους όλων των αντιπροσώπων στα αντίστοιχα συμβατικά εδάφη τους. Δεν θα υπήρχε λόγος να επηρεαστούν τα τοπικά αποτελέσματα, εφόσον η Opel Nederland δεν περιόριζε τις παραδόσεις. Ιδίως, η αναφορά σε υποψίες για συμπεριφορά μη σύμφωνη προς το γράμμα και το πνεύμα της συμβάσεως αντιπροσωπείας, πριν από τον λογιστικό έλεγχο και χωρίς παράθεση αποδείξεων παραβάσεως, έχει απειλητικό χαρακτήρα, πράγμα το οποίο επιβεβαιώνεται από την αποστολή δεύτερης προειδοποιητικής επιστολής, σε απάντηση στις θεμετές διαμαρτυρίες ορισμένων αντιπροσώπων.
- 119 Αφετέρου, ο σκοπός της ευαισθητοποίησης των αντιπροσώπων σε σχέση με τη στρατηγική που επεξεργάστηκε η Opel Nederland για τον περιορισμό ακόμη και των νομίμων προς εξαγωγή πωλήσεων προκύπτει από τις διαθέσιμες εκθέσεις σχετικά με τις επαφές με ορισμένους αντιπροσώπους. Τούτο ισχύει, ειδικότερα, όσον αφορά την αντίδραση του διευθυντή πωλήσεων και προωθήσεως των πωλήσεων στην απάντηση της Wolves Autoservices στην πρώτη επιστολή. Μολονότι η Wolves είχε υποστηρίξει ότι δεν πώλησε παρά μόνο σε Γερμανούς τελικούς καταναλωτές και δεν είχε ακόμη αποτελέσει αντικείμενο λογιστικού ελέγχου, ο εν λόγω διευθυντής ζήτησε από τον υπεύθυνο περιφερειακό διευθυντή να πληροφορηθεί τη Wolves ότι «[είχε] εντολή πρωτίστως να δραστηριοποιείται στο έδαφός της» και ότι «οι Κάτω Χώρες [είχαν] την προτεραιότητα».
- 120 Είναι αδύνατο να υποστηριχθεί ο ισχυρισμός των προσφευγουσών ότι ήταν μονομερής η δέσμευση του αντιπροσώπου Van Zijll να σταματήσει τις εξαγωγές. Συγκεκριμένα, της επιστολής της 28ης και 29ης Αυγούστου 1996 προηγήθηκε συζήτηση με τον υπεύθυνο των πωλήσεων της Opel Nederland σχετικά με «υπερβολικές εξαγωγές» και αμέσως επακολούθησε σύσκεψη με τον διευθυντή της μητρικής εταιρίας της Nimox, ο οποίος υποσχέθηκε να συζητήσει το ζήτημα με τον Van Zijll προκειμένου να σταματήσουν οι εξαγωγές.

- 121 Ομοίως δεν αποτελεί μονομερή πράξη η δέσμευση, που ανέλαβε ο αντιπρόσωπος Staals δύο ημέρες μετά, να μην εξαγάγει κανένα νέο όχημα.
- 122 Το επιχείρημα των προσφευγουσών ότι οι αντιπρόσωποι αντιλαμβάνονταν ότι οι εξαγωγές τους δεν ήταν σύμφωνες προς τη σύμβαση αντιπροσωπείας δεν λαμβάνει υπόψη το γεγονός ότι δύο αντιπρόσωποι, ήτοι οι Loven και Sprootmaker, ανέλαβαν την ίδια δέσμευση να σταματήσουν όλες τις εξαγωγές, μολονότι είχαν πραγματοποιήσει μόνον επιτρεπόμενες εξαγωγές.
- 123 Όσον αφορά την τρίτη φάση, η Επιτροπή φρονεί ότι οι λογιστικοί έλεγχοι δεν είχαν ως μοναδικό σκοπό τον εντοπισμό των αντιπροσώπων που είχαν προβεί σε παράνομες ενέργειες. Η άρνηση κοινοποίησης των στοιχείων σχετικά με τις τρέχουσες εκστρατείες προμοδοτήσεων προτού οι δηλώσεις τους ελεγχθούν από το τμήμα που ήταν επιφορτισμένο με τους λογιστικούς ελέγχους είχε ως αποτέλεσμα δυσμενή μεταχείριση όλων των εξαγωγέων και ενίσχυσε συνεπώς το μήνυμα ότι όλες οι εξαγωγές έπρεπε να σταματήσουν ή να μειωθούν.
- 124 Η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι η μεγάλη πλειονότητα των εμπλεκόμενων αντιπροσώπων απάντησε στην επιστολή της 28ης και 29ης Αυγούστου 1996 λέγοντας ότι οι πωλήσεις τους ήταν απολύτως σύμφωνες προς τη σύμβαση αντιπροσωπείας. Μολονότι κατά τα τέλη του Σεπτεμβρίου η Opel Nederland δεν ήταν ακόμη σε θέση να αποδείξει το αντίθετο, έγραψε ωστόσο, με τη δεύτερη επιστολή της 30ής Σεπτεμβρίου 1996, τα ακόλουθα: «Η απάντησή σας ήταν για μας απογοητευτική, επειδή δηλώνει ότι δεν έχετε κατανόηση για τα κοινά συμφέροντα όλων των αντιπροσώπων Opel και της Opel Nederland». Οι αντιπρόσωποι θα αναρωτήθηκαν τι αναμενόταν από αυτούς όσον αφορά τις εξαγωγές, προς το «κοινό συμφέρον», πλέον της δηλωθείσας τηρήσεως της συμβάσεως αντιπροσωπείας.
- 125 Η Επιτροπή φρονεί ότι δεν είναι ανάγκη να αποδειχθεί ότι όλοι οι αντιπρόσωποι αποδέχθηκαν ρητώς την πολιτική απαγορεύσεως των εξαγωγών. Οι αντιπρόσωποι θεωρούνται, σύμφωνα με το άρθρο 7.3 των πρόσθετων διατάξεων της συμβάσεως αντιπροσωπείας, ότι αποδέχθηκαν την πολιτική αυτή αφ' ης στιγμής τούς κοινο-

ποιήθηκε. Κατά συνέπεια, οι αποδείξεις για το ότι ορισμένοι αντιπρόσωποι είχαν συνάψει ρητές συμφωνίες με την Opel Nederland για να σταματήσουν τις εξαγωγές απλώς ενισχύει το συμπέρασμα αυτό.

- 126 Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι μια σχετικά σύντομη συμφωνία περί παύσεως των εξαγωγών μπορεί να συνιστά, κατά τη διάρκεια της εφαρμογής της, όχι αμελητέο περιορισμό του ανταγωνισμού. Επομένως, τα αποτελέσματα μιας τέτοιας συμφωνίας επί του ανταγωνισμού δεν καθορίζονται σε σχέση με τη διάρκειά της, η οποία λαμβάνεται υπόψη κατά τον υπολογισμό του ύψους του προστίμου.
- 127 Οι αντιπρόσωποι που ρητώς συμφώνησαν να σταματήσουν τις εξαγωγικές τους δραστηριότητες αντιπροσωπεύουν το 65 % των εξαγωγών κατά την επίμαχη περίοδο.
- 128 Η Επιτροπή αμφισβητεί τον ισχυρισμό των προσφευγουσών ότι οι συμφωνίες αφορούσαν μόνον τις εξαγωγές προς τη Γερμανία. Οι προσπάθειες της Opel Nederland έπληξαν τους εξαγωγείς αυτοκινήτων προς τη Γερμανία και την Αυστρία, καθόσον οι δύο αυτές χώρες ήταν προφανώς οι κύριοι προορισμοί των εξαγωγικών δραστηριοτήτων, αλλά τα μέτρα επηρέασαν και τις εξαγωγές προς όλα τα κράτη μέλη. Εν πάση περιπτώσει, η αποδεικνυόμενη στεγανοποίηση της ολλανδικής αγοράς σε σχέση με τη γερμανική αγορά αρκεί, από μόνη της, για να αποδειχθεί ένα σημαντικό αποτέλεσμα επί του εμπορίου μεταξύ κρατών μελών.
- 129 Η Επιτροπή υπενθυμίζει, αναφερόμενη στην προπαρατεθείσα απόφαση Volkswagen κατά Επιτροπής, ότι είναι περιττή η συνεκτίμηση των συγκεκριμένων αποτελεσμάτων μιας συμφωνίας για την εφαρμογή του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ, εφόσον προκύπτει ότι η συμφωνία αυτή αποσκοπούσε στην παρεμπόδιση, στον περιορισμό ή στη νόθευση του ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς. Τα αναλυθέντα μέτρα μπορούν, εκ φύσεως, να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών. Τα μέτρα αυτά καθιστούν δυνατή την πρόβλεψη, με αρκετή πιθανότητα, ότι μπορούν να επηρεάσουν άμεσα ή έμμεσα, πραγματικά ή δυνητικά, τα εμπορικά ρεύματα μεταξύ κρατών μελών.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

Προκαταρκτικές εκτιμήσεις

- 130 Το τρίτο μέτρο, που φέρεται να έλαβε η Opel Nederland, συνίσταται, σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη 110 της προσβαλλομένης αποφάσεως, σε άμεση απαγόρευση ή/και παρεμπόδιση των εξαγωγών, η οποία τέθηκε σε εφαρμογή μέσω εντολών και απαγορεύσεων που απευθύνθηκαν στους αντιπροσώπους όσον αφορά την πραγματοποίηση προς εξαγωγή πωλήσεων. Σύμφωνα με την προπαρατεθείσα αιτιολογική σκέψη, πολλοί αντιπρόσωποι ανέλαβαν τη δέσμευση, κατόπιν των εντολών αυτών, να σταματήσουν την πραγματοποίηση τέτοιων πωλήσεων.
- 131 Στις αιτιολογικές σκέψεις 79 έως 87 της προσβαλλομένης αποφάσεως περιλαμβάνονται τα στοιχεία που συνιστούν, κατά την Επιτροπή, τις αποδείξεις από τις οποίες προκύπτει ότι δόθηκαν εντολές σε δέκα περίπου αντιπροσώπους (στους Van Zijll, Wolves, Staals, Spoormaker, Hemera, Göttgens-Beek, Loven, Canton-Reiss, Welling και Nedam) και ότι οι αντιπρόσωποι αυτοί ανέλαβαν κατόπιν αυτού τη δέσμευση έναντι της Opel Nederland να μην πραγματοποιήσουν νέες προς εξαγωγή πωλήσεις.
- 132 Η Επιτροπή διακρίνει τρεις φάσεις όσον αφορά τη γένεση και τη θέση σε εφαρμογή του μέτρου αυτού: η πρώτη τιτλοφορείται «Εσωτερικοί προβληματισμοί και οδηγίες», η δεύτερη «Η “πρώτη προειδοποιητική επιστολή” [ήτοι η επιστολή προς τους αντιπροσώπους της 28ης και της 29ης Αυγούστου 1996] και τα επόμενα γεγονότα» και η τρίτη «Η απόφαση της 26ης Σεπτεμβρίου 1996 και τα επόμενα γεγονότα».
- 133 Σύμφωνα με τις αιτιολογικές σκέψεις 168 και 169 της προσβαλλομένης αποφάσεως, το μέτρο τέθηκε σε εφαρμογή από τα τέλη του Αυγούστου ή από τις αρχές του Σεπτεμβρίου 1996 μέχρι τον Δεκέμβριο του 1996. Η αφετηριακή ημερομηνία, τέλη Αυγούστου ή αρχές Σεπτεμβρίου 1996, αφορά τη δέσμευση του αντιπροσώπου Van Zijll που εκφράστηκε με επιστολή της 31ης Αυγούστου 1996. Η ημερομηνία της

λήξεως της εφαρμογής, Δεκέμβριος 1996, αφορά τη δεύτερη «διορθωτική» εγκύκλιο επιστολή της Opel Nederland προς τους αντιπροσώπους της 12ης Δεκεμβρίου 1996.

- 134 Πρέπει, εκ προοιμίου, να τονιστεί ότι η Επιτροπή δεν ισχυρίζεται ότι κατά την πρώτη φάση διαπράχθηκαν παραβάσεις του δικαιού του ανταγωνισμού. Η περιγραφή της φάσεως αυτής, στις αιτιολογικές σκέψεις 59 έως 69 της προσβαλλόμενης απόφασεως, χρησιμεύει για να καθορισθεί το πλαίσιο στο οποίο, κατά την Επιτροπή, μελετήθηκε και καταρτίστηκε το μέτρο από τους ιθύνοντες της Opel Nederland σε εσωτερικό επίπεδο. Περαιτέρω, στις αιτιολογικές αυτές σκέψεις αναφέρεται ένα περιστατικό το οποίο συνέβη τον Ιούνιο του 1995, ήτοι μια εντολή προς τον αντιπρόσωπο Lathouwers να μην εξαγάγει αυτοκίνητα τύπου Tigra, αλλά το περιστατικό αυτό δεν είναι λυσιτελές για την προσβαλλόμενη απόφαση, η οποία αφορά μέτρα τα οποία φέρονται να ελήφθησαν από τα τέλη του Αυγούστου ή από τις αρχές του Σεπτεμβρίου του 1996.
- 135 Το Πρωτοδικείο θα εξετάσει συνεπώς τα επιχειρήματα των διαδίκων που αφορούν τη δεύτερη και την τρίτη φάση, όπως αυτές αναφέρονται στην προσβαλλόμενη απόφαση, και, πρώτον, τον κεντρικό ισχυρισμό της Επιτροπής ότι δόθηκε εντολή στους δέκα προαναφερθέντες αντιπροσώπους να μην πραγματοποιήσουν προς εξαγωγή πωλήσεις και ότι οι αντιπρόσωποι αυτοί δεσμεύθηκαν να συμμορφωθούν.

Επί των εντολών προς τους αντιπροσώπους

— Van Zijll

- 136 Οι προσφεύγουσες δεν αμφισβητούν ότι ο αντιπρόσωπος Van Zijll ανέλαβε τη δέσμευση, με επιστολή της 23ης Αυγούστου 1996, να σταματήσει αμέσως τις εξαγωγικές δραστηριότητές του και ότι ανανέωσε τη δέσμευση αυτή κατά τη συνάντηση που είχε με τον διευθυντή πωλήσεων και προωθήσεως των πωλήσεων της Opel Nederland στις 17 Σεπτεμβρίου 1996.

- 137 Η επιστολή της 23ης Αυγούστου 1996 δεν περιλαμβάνεται στα έγγραφα του φακέλου, αλλά η ύπαρξή της απορρέει από επιστολή του Van Zijll προς την Opel Nederland της 4ης Νοεμβρίου 1996 (βλ. τις αιτιολογικές σκέψεις 80 και 81 της προσβαλλομένης αποφάσεως).
- 138 Τίθεται το ερώτημα αν η δέσμευση του Van Zijll αποτέλεσε μονομερή πράξη, όπως ισχυρίζονται οι προσφεύγουσες, ή πράξη σε απάντηση προς παρότρυνση ή εντολή εκ μέρους της Opel Nederland, όπως υποστηρίζει η Επιτροπή.
- 139 Συναφώς, πρέπει να τονιστεί ότι, στα δύο έγγραφα των ιθυνόντων της Opel Nederland της 18ης Σεπτεμβρίου 1996, τα οποία παρατίθενται στην αιτιολογική σκέψη 80 της προσβαλλομένης αποφάσεως, αναγράφεται, αντιστοίχως, μετά από πολλές συζητήσεις μεταξύ του Van Zijll και των ιθυνόντων της Opel Nederland, τα ακόλουθα: «Ο Van Zijll είναι ο σημαντικότερος αντιπρόσωπος που συμφώνησε να σταματήσει [...] Συμφωνήσαμε [ήτοι ο κ. Nefkens της NIMOX, η μητρική εταιρία του Van Zijll, η Kirpestein (de Van Zijll), και ο κ. De Heer (της Opel Nederland)] να σταματήσουμε αμέσως τις εξαγωγικές δραστηριότητες». Τα έγγραφα αυτά μαρτυρούν το γεγονός ότι ο Van Zijll ανέλαβε τη δέσμευση μετά από παρέμβαση της Opel Nederland. Είναι εξάλλου απίθανο ο αντιπρόσωπος να έπαυσε με δική του πρωτοβουλία τις εξαγωγές του, ερχόμενος σε αντίθεση με τα εμπορικά του συμφέροντα.

— Staals

- 140 Δεν αμφισβητείται από τους διαδίκους ότι ο αντιπρόσωπος Staals εξέφρασε, με την επιστολή του προς την Opel Nederland της 20ής Σεπτεμβρίου 1996 (η οποία παρατίθεται στην αιτιολογική σκέψη 83 της προσβαλλομένης αποφάσεως), τη δέσμευσή του να μην πραγματοποιήσει πλέον εξαγωγές, «ενόψει των ζημιών που μπορούν να προκληθούν» για την Opel Nederland και για τον Staals.

- 141 Η θέση της Επιτροπής ότι ο αντιπρόσωπος αυτός ανέλαβε τη δέσμευση μετά από παρέμβαση της Opel Nederland ενισχύεται από το έγγραφο της 18ης Σεπτεμβρίου 1996, το οποίο παρατέθηκε στη σκέψη 139 ανωτέρω και στο οποίο αναφέρονται τα εξής:

«[...] Στο πλαίσιο των δυνατοτήτων μας, προσπαθούμε να σταματήσουμε τις εξαγωγικές δραστηριότητες· ο Van Zijll είναι ο σημαντικότερος [εξαγωγέας] που συμφώνησε να σταματήσει. Καταβάλλουμε προσπάθειες να πείσουμε τους άλλους.»

- 142 Όπως και στην περίπτωση του Van Zijll, είναι εξάλλου απίθανο ο Staats να σταμάτησε με δική του πρωτοβουλία τις εξαγωγές του, ερχόμενος σε αντίθεση με τα εμπορικά συμφέροντά του.

— Spoormaker

- 143 Οι προσφεύγουσες δεν αμφισβητούν ότι δόθηκε εντολή στον αντιπρόσωπο Spoormaker, ο οποίος είχε λάβει παραγγελία από έναν Αυστριακό αντιπρόσωπο Opel για δεκατέσσερα αυτοκίνητα τύπου Astra, ήδη από τον Ιούλιο του 1996, να μην δέχεται τέτοιου είδους παραγγελίες. Ομοίως, δεν αμφισβητείται ότι από ένα έγγραφο της Opel Nederland της 2ας Οκτωβρίου 1996, που παρατίθεται στην αιτιολογική σκέψη 87 της προσβαλλομένης απόφασης, προκύπτει ότι ο αντιπρόσωπος Spoormaker επανέλαβε την ανάληψη δεσμεύσεως μετά από συζήτηση με τον περιφερειακό διευθυντή την 1η Οκτωβρίου 1996.

— Hemera, Götggens-Beek, Loven, Canton-Reiss, Welling, Nedam

- 144 Από εσωτερική επιστολή ενός περιφερειακού διευθυντή της Opel Nederland της 5ης Οκτωβρίου 1996, που παρατίθεται στην αιτιολογική σκέψη 84 της προ-

σβαλλομένης αποφάσεως, προκύπτει ότι οι έξι αυτοί αντιπρόσωποι ανέλαβαν τη δέσμευση να σταματήσουν αμέσως τις εξαγωγές τους κατόπιν των προπαρασκευαστικών επισκέψεων των περιφερειακών διευθυντών, που πραγματοποιήθηκαν σύμφωνα με την απόφαση που έλαβε η Opel Nederland στις 26 Σεπτεμβρίου 1996.

— Wolves

- 145 Στην αιτιολογική σκέψη 82 της προσβαλλομένης αποφάσεως, γίνεται μνεία του αντιπροσώπου Wolves Autoservice. Σύμφωνα με χειρόγραφο σημείωμα του διευθυντή πωλήσεων και προωθήσεως των πωλήσεων της Opel Nederland σχετικά με την επιστολή απαντήσεως του αντιπροσώπου αυτού στην επιστολή της Opel Nederland της 28ης και της 29ης Αυγούστου 1996, η οποία παρατίθεται στην αιτιολογική σκέψη 82 της προσβαλλομένης αποφάσεως, ζητήθηκε από τον αρμόδιο περιφερειακό διευθυντή να δώσει εντολή στον αντιπρόσωπο αυτό να συγκεντρωθεί στη δική του συμβατική περιοχή. Η προσβαλλόμενη απόφαση δεν αναφέρει ωστόσο έγγραφα ή άλλες αποδείξεις από τα οποία θα προέκυπτε ότι ο αντιπρόσωπος Wolves δεσμεύθηκε να μην προβεί σε εξαγωγές.
- 146 Κατόπιν των προεκτεθέντων, το Πρωτοδικείο φρονεί ότι η Επιτροπή συνέλεξε αποδεικτικά στοιχεία ακούρντως ακριβή και συγκλίνοντα για να στηρίξει την πεποίθησή της ότι εννέα αντιπρόσωποι (ήτοι οι Van Zijll, Staals, Spoormaker, Hemera, Göttgens-Beek, Loven, Canton-Reiss, Welling και Nedam) ανέλαβαν πράγματι, από τα τέλη του Αυγούστου ή από τις αρχές του Σεπτεμβρίου 1996, τη δέσμευση να μην πραγματοποιήσουν πλέον προς εξαγωγή πωλήσεις, τούτο δε κατόπιν παροτρύνσεως προς τούτο εκ μέρους της Opel Nederland.
- 147 Το μέτρο, που αποτελεί αποτέλεσμα συγκλίσεως των βουλήσεων της Opel Nederland και των εν λόγω αντιπροσώπων, συνιστά «συμφωνία» κατά την έννοια του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ, η οποία εντάσσεται στις υφιστάμενες μεταξύ των μερών συμβατικές σχέσεις. Πρέπει επιπλέον να διευκρινιστεί ότι, όπως ορθώς τόνισε η Επιτροπή με την αιτιολογική σκέψη 117 της προσβαλλομένης αποφάσεως, το γεγονός ότι η συναίνεση των αντιπροσώπων δεν δόθηκε χωρίς ορισμένη πίεση εκ μέρους της Opel Nederland δεν μπορεί να θέσει εν αμφιβόλω την ύπαρξη συμφωνίας.

- 148 Επομένως, δεν μπορεί να γίνει δεκτή η θέση των προσφευγουσών ότι οι αναλήψεις δεσμεύσεων των αντιπροσώπων είχαν μονομερή χαρακτήρα.
- 149 Περαιτέρω, αντίθετα προς όσα εκθέτουν οι προσφεύγουσες, οι δεσμεύσεις αυτές δεν μπορούν να ερμηνευθούν ως προκύπτουσες από τις «τύψεις» των αντιπροσώπων λόγω του ότι πραγματοποίησαν πωλήσεις που δεν ήταν σύμφωνες προς την ισχύουσα σύμβαση αντιπροσωπείας. Συγκεκριμένα, από τους λογιστικούς ελέγχους προέκυψε ότι οι αντιπρόσωποι Loven και Sprootmaker ουδέποτε είχαν πραγματοποιήσει εξαγωγές μη σύμφωνες προς τις συμβατικές διατάξεις. Επιπλέον, οι «τύψεις» αυτές θα μπορούσαν να προκαλέσουν τη δέσμευση για μη πραγματοποίηση άλλων πωλήσεων προς μη εξουσιοδοτημένους μεταπωλητές, αλλά δεν μπορεί να εξηγήσει την άνευ όρων δέσμευση για παύση όλων των εξαγωγών.
- 150 Πρέπει επιπλέον να τονιστεί ότι η προσβαλλόμενη απόφαση δεν περιέχει αποδείξεις για το γεγονός ότι, πέραν των εννέα αναφερομένων αντιπροσώπων, και άλλοι αντιπρόσωποι εξέφρασαν την ίδια δέσμευση. Η θέση της Επιτροπής ότι δεν πρόκειται μόνο για τους εννέα αντιπροσώπους για τους οποίους υπάρχει απόδειξη ρητής δεσμεύσεως, αλλά για το σύνολο των είκοσι αντιπροσώπων που πραγματοποιούν εξαγωγές, δεν μπορεί συνεπώς να γίνει δεκτή.
- 151 Ωστόσο, σύμφωνα με τα αριθμητικά στοιχεία της Επιτροπής, που αναφέρονται στην αιτιολογική σκέψη 99 της προσβαλλομένης αποφάσεως, οι εννέα εν λόγω αντιπρόσωποι εκπροσωπούσαν, στα τέλη Ιουνίου 1996, το 65 % περίπου όλων των πραγματοποιηθεισών εξαγωγών. Τα στοιχεία αυτά δεν αμφισβητούνται. Η Επιτροπή ορθώς συνήγαγε από αυτά ότι η Opel Nederland είχε εξασφαλίσει, χάρη σε αυτές και μόνον τις δεσμεύσεις, σημαντική μείωση του όγκου των εξαγωγών.
- 152 Το επιχείρημα των προσφευγουσών ότι οι «εφήμερες» συμφωνίες με τους εν λόγω εννέα αντιπροσώπους δεν συνεπάγονταν σημαντικό περιορισμό του ανταγωνισμού ούτε αισθητό επηρεασμό του εμπορίου μεταξύ κρατών μελών δεν μπορεί να γίνει δεκτή.

- 153 Συγκεκριμένα, ορθώς υποστηρίζει η Επιτροπή ότι μια συμφωνία περί παύσεως των εξαγωγών μικρής σχετικά διάρκειας μπορεί να συνεπάγεται, κατά τη διάρκεια της εφαρμογής της, όχι αμελητέο περιορισμό του ανταγωνισμού και αισθητό επηρεασμό του εμπορίου μεταξύ κρατών μελών και ότι η διάρκεια της παραβάσεως αποτελεί στοιχείο που λαμβάνεται υπόψη για τον υπολογισμό του ύψους του προστίμου. Αν ληφθούν όμως υπόψη η θέση του σήματος Opel στις αγορές αυτοκινήτων, ιδίως στην ολλανδική και στη γερμανική, ο αριθμός των αυτοκινήτων που επωλήθησαν για εξαγωγή από τις Κάτω Χώρες το 1996 και το γεγονός ότι οι εννέα αντιπρόσωποι εκπροσωπούσαν το 65 % περίπου των εξαγωγών, η επίπτωση του μέτρου στο εμπόριο μεταξύ κρατών μελών και στη λειτουργία του ανταγωνισμού δεν ήταν, εν πάση περιπτώσει, ασήμαντη, κατά την έννοια των προπαρατεθεισών αποφάσεων Völk (σκέψεις 5 έως 7) και Javico (σκέψη 16).
- 154 Περαιτέρω, όπως τονίστηκε στις σκέψεις 99 και 104 ανωτέρω, δεδομένου ότι η προσβαλλόμενη απόφαση στηριζόταν ουσιαστικά στη θέση ότι τα μέτρα που έλαβε η Opel Nederland αποσκοπούσαν στον περιορισμό του ανταγωνισμού, η Επιτροπή δεν υποχρεούνταν να αποδείξει το αποτέλεσμα τους. Από την εκτίμηση όμως του πρώτου λόγου ακυρώσεως προκύπτει ότι αποδείχθηκε ότι η Opel Nederland έλαβε τα μέτρα της στο πλαίσιο μιας στρατηγικής που αποσκοπούσε στον περιορισμό των εξαγωγών. Όσον αφορά, ειδικότερα, το μέτρο της άμεσης απαγόρευσης, το έγγραφο της Opel Nederland της 23ης Αυγούστου 1996, που παρατίθεται στην αιτιολογική σκέψη 65 της προσβαλλομένης αποφάσεως, ενισχύει την ανάλυση αυτή.
- 155 Επομένως, παρέλκει η περαιτέρω εξέταση των επιχειρημάτων των διαδίκων που αφορούν την εκτίμηση των συγκεκριμένων αποτελεσμάτων του επίμαχου μέτρου.
- 156 Πέραν των εντολών και των δεσμεύσεων, η Επιτροπή έλαβε επίσης υπόψη τις επιστολές της Opel Nederland προς τους εξαγωγείς αντιπροσώπους της 28ης και της 29ης Αυγούστου και της 30ής Σεπτεμβρίου 1996, τις οποίες χαρακτηρίζει «προειδοποιητικές» επιστολές, καθώς και τους λογιστικούς ελέγχους, που διενεργήθηκαν σε αντιπροσώπους εξαγωγείς κατά τη διάρκεια του Σεπτεμβρίου και μέχρι τον Νοέμβριο του 1996 και οι οποίοι είχαν, κατά την Επιτροπή, ομοίως απειλητικό χαρακτήρα.

- 157 Μολονότι οι χαρακτηρισμοί αυτοί δεν στερούνται παντελώς βάσεως, λαμβανομένου υπόψη του κειμένου των δύο επιστολών και του πλαισίου εντός του οποίου σχεδιάστηκαν τα μέτρα αυτά, το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι η Επιτροπή δεν απέδειξε επαρκώς κατά νόμο ότι οι πράξεις αυτές αποτελούν τμήμα της παραβάσεως. Συγκεκριμένα, οι εν λόγω δύο επιστολές και οι λογιστικοί έλεγχοι μπορούν επίσης να ερμηνευθούν ως έχοντες θεμτό χαρακτήρα, ήτοι για να διενεργηθεί έλεγχος στις προς εξαγωγή πωλήσεις προκειμένου να καταστεί δυνατός ο εντοπισμός των πωλήσεων που δεν είναι σύμφωνες προς τις συμβάσεις αντιπροσωπείας. Υπό την επιφύλαξη των διευκρινίσεων αυτών, το υποστατό του τρίτου μέτρου είναι αποδεδειγμένο.
- 158 Όσον αφορά τη διάρκεια του μέτρου, το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι ορθώς η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η εγκύκλιος επιστολή της 24ης Οκτωβρίου 1996 δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αρκεί για να δοθεί τέρμα στην παράβαση όσον αφορά την απαγόρευση των εξαγωγών που προορίζονταν για τους εξουσιοδοτημένους αντιπροσώπους της Opel. Συγκεκριμένα, η επιστολή αυτή αφορά τις πωλήσεις στους τελικούς καταναλωτές που κατοικούν εντός άλλων κρατών μελών και δεν διευκρινίζει το ότι ήσαν θεμτές οι πωλήσεις προς άλλους αντιπροσώπους Opel εγκατεστημένους εντός άλλων κρατών μελών.
- 159 Επομένως, ο τέταρτος λόγος ακυρώσεως των προσφευγουσών δεν είναι βάσιμος.

Ε — Επί του επικουρικής προβληθέντος λόγου, που αφορά παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας και παράβαση των κατευθυντηρίων γραμμών της Επιτροπής όσον αφορά τα πρόστιμα

- 160 Από την εκτίμηση των τεσσάρων κύριων λόγων ακυρώσεως δεν προκύπτει ακύρωση του συνόλου της προσβαλλομένης αποφάσεως. Πρέπει συνεπώς να αναλυθεί ο πέμπτος λόγος ακυρώσεως, που προβλήθηκε επικουρικός.

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 161 Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν, επικουρικώς, ότι το επιβληθέν πρόστιμο των 43 εκατομμυρίων ευρώ δεν έχει εύλογη σχέση με τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παραβάσεως. Η Επιτροπή, καθορίζοντας το πρόστιμο στα 43 εκατομμύρια ευρώ, παρέβη το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 και παραβίασε την αρχή της αναλογικότητας και τις δικές της κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό του ύψους των προστίμων. Επιπλέον, η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη την απουσία προθέσεως όσον αφορά την παράβαση, την περιορισμένη επίπτωση της παραβάσεως στο ενδοκοινοτικό εμπόριο και τα διορθωτικά μέτρα που έλαβε αμέσως η Opel Nederland με δική της πρωτοβουλία.
- 162 Οι προσφεύγουσες φρονούν ότι η φύση της παραβάσεως δεν μπορεί να χαρακτηριστεί «πολύ σοβαρή». Κακώς η Επιτροπή υπέθεσε την ύπαρξη γενικής πολιτικής περιορισμού όλων των εξαγωγών, μολονότι η Opel Nederland επιδίωξε απλώς να προστατεύσει την ακεραιότητα του συστήματός της διανομής και να βεβαιωθεί ότι οι πριμοδοτήσεις για τις ειδικές εκστρατείες που προορίζονταν για την προώθηση των πωλήσεων στις Κάτω Χώρες εξυπηρετούσαν τον σκοπό τους.
- 163 Η προσβαλλόμενη απόφαση καταλήγει εσφαλμένα ότι η παράβαση είχε σημαντική επίπτωση στην αγορά στο σύνολο της Ευρωπαϊκής Ενώσεως. Η Επιτροπή πλανάται υποστηρίζοντας ότι ο σκοπός ενός μέτρου αρκεί για να αποδειχθεί η ύπαρξη παραβάσεως. Οι κατευθυντήριες γραμμές επιβάλλουν εκτίμηση της συγκεκριμένης επιπτώσεως στην αγορά οσάκις αυτή μπορεί να μετρηθεί. Η Επιτροπή αρνήθηκε να λάβει υπόψη τις οικονομικές αποδείξεις που παρέσχε η έκθεση του NERA, σύμφωνα με τις οποίες τα αμφισβητούμενα μέτρα είχαν μικρή ή καθόλου επίπτωση.
- 164 Οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται ότι η απλή υπόθεση ότι κάποιος από τους εννέα αντιπροσώπους πραγματοποίησε πιθανώς, κατά τη σύντομη κρίσιμη περίοδο, νόμιμες πωλήσεις προς εξαγωγή στο Ηνωμένο Βασίλειο ή σε κάποιο άλλο κράτος μέλος δεν αρκεί για να αποδειχθεί ότι η επηρεασθείσα γεωγραφική ζώνη περιέλαβε και άλλα κράτη μέλη πέραν των Κάτω Χωρών και της Γερμανίας.

- 165 Η βάση των 40 εκατομμυρίων ευρώ για το πρόστιμο, που αποτελεί κύρωση για παράβαση η οποία διήρκεσε το πολύ 104 ημέρες, είναι υπερβολική, ειδικότερα καθόσον η διαπραχθείσα παράβαση αφορούσε πολύ περιορισμένο αριθμό αντιπροσώπων. Ουδόλως η απόφαση αιτιολογεί το βασικό ποσό.
- 166 Επιπλέον, δεν υφίσταται κανένα στοιχείο αναφοράς το οποίο να παρέχει τη δυνατότητα στις προσφεύγουσες να συγκρίνουν το επίπεδο του βασικού ποσού με τα αντίστοιχα ποσά σε άλλες αποφάσεις της Επιτροπής στον τομέα αυτό.
- 167 Η απόφαση είναι εσφαλμένη, καθόσον καθορίζει την περίοδο της παραβάσεως από τις 31 Αυγούστου 1996 έως τις 20 Ιανουαρίου 1998, μολονότι η προβαλλόμενη παράβαση διήρκεσε το πολύ από τις 31 Αυγούστου 1996 μέχρι τις 24 Οκτωβρίου 1996, όσον αφορά τις πωλήσεις σε τελικούς καταναλωτές, από τις αρχές του Οκτωβρίου 1996 μέχρι τις 12 Δεκεμβρίου 1996, όσον αφορά τις πωλήσεις σε άλλους αντιπροσώπους της Opel, και από τις αρχές του Οκτωβρίου 1996 μέχρι τις 24 Οκτωβρίου 1996, όσον αφορά την πολιτική των περιοριστικών προμοδοτήσεων. Ένα συνολικό πρόστιμο 43 εκατομμυρίων ευρώ, από τα οποία 3 εκατομμύρια ευρώ αντιστοιχούν μόνο στη διάρκεια της παραβάσεως, για μια παράβαση που διήρκεσε τρεις μήνες, είναι υπερβολικό, αν ληφθεί υπόψη η προηγούμενη πρακτική της Επιτροπής στον τομέα αυτό.
- 168 Οι προσφεύγουσες φρονούν ότι η απόφαση παρέβη επίσης τις κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό του ύψους των προστίμων, μη λαμβάνοντας υπόψη ελαφρυντικές περιστάσεις, όπως είναι η μη εφαρμογή στην πράξη των συμφωνιών ή των πρακτικών που συνιστούν την παράβαση, η παύση των παραβάσεων πριν από και κατά τις πρώτες παρεμβάσεις της Επιτροπής, η ύπαρξη εύλογων αμφιβολιών της επιχειρήσεως όσον αφορά τον χαρακτηρισμό της περιοριστικής συμπεριφοράς ως παραβάσεως και το γεγονός ότι οι παραβάσεις δεν διεπράχθησαν εκ προθέσεως. Όλα τα στοιχεία αυτά εφαρμόζονται εν προκειμένω.
- 169 Όπως υποστήριξαν οι προσφεύγουσες στο πλαίσιο του δευτέρου και του τετάρτου λόγου ακυρώσεως, η προβαλλόμενη περιοριστική πολιτική ουδέποτε τέθηκε σε εφαρμογή στην πράξη. Η Opel Nederland ουδέποτε επιδίωξε να εφαρμόσει άμεση

απαγόρευση αδιακρίτως των εξαγωγών και, εν πάση περιπτώσει, η προβαλλόμενη απαγόρευση εξαγωγής δεν αφορούσε παρά εννέα αντιπροσώπους.

- 170 Η Opel Nederland υπήρξε θύμα μαζικής απάτης και επιδίωξε με νόμιμα μέσα να περιορίσει τις πωλήσεις προς μη εξουσιοδοτημένους μεταπωλητές και να διασφαλίσει την αποτελεσματικότητα των εκστρατειών της προμοδοτήσεων για τις λιανικές πωλήσεις.
- 171 Με τις εγκύκλιες επιστολές της της 24ης Οκτωβρίου 1996 και της 12ης Δεκεμβρίου 1996, η Opel Nederland έλαβε αμέσως διορθωτικά μέτρα.
- 172 Η Opel Nederland είχε βάσιμους λόγους να πιστεύει ότι η πολιτική της στον τομέα των προμοδοτήσεων ήταν σύμφωνη προς το δίκαιο του ανταγωνισμού. Κατ' αυτήν, η Επιτροπή δεν θα έπρεπε να αναμείνει τον Απρίλιο του 1999 για να την πληροφορήσει, με την ανακοίνωση αιτιάσεων, ότι θεωρούσε την εν λόγω πολιτική προμοδοτήσεων αντίθετη προς το άρθρο 81 ΕΚ.
- 173 Τέλος, ενδεχόμενη παράβαση του άρθρου 81 ΕΚ οφείλεται εν πολλοίς σε προσωρινή παρανόηση όσον αφορά τη νομιμότητα των προσπαθειών της Opel Nederland να προστατεύσει την ακεραιότητα του συστήματός της επιλεκτικής διανομής.
- 174 Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι η σοβαρότητα της παραβάσεως προκύπτει από το γεγονός ότι η Opel Nederland σκόπιμα αποφάσισε να καταπολεμήσει τις νόμιμες και παράνομες εξαγωγές των αντιπροσώπων της. Ο ισχυρισμός των προσφευγουσών ότι η παράβαση ήταν σύντομης διάρκειας στηρίζεται στην εσφαλμένη παραδοχή ότι η παράβαση περιορίστηκε στην περίοδο κατά την οποία ήταν σε εφαρμογή και οι τρεις πτυχές της στρατηγικής στεγανοποίησης της αγοράς. Στην πραγματικότητα, το σύστημα χορηγήσεως των προμοδοτήσεων αποτελεί, αυτό καθεαυτό, παράβαση των κανόνων του ανταγωνισμού, η οποία επιδεινώνεται από τα λοιπά στοιχεία της εκστρατείας. Με την προπαρατεθείσα απόφαση Volkswagen κατά Επιτροπής, το Πρωτοδικείο δεν έθεσε εν αμφιβόλω το συμπέρασμα της Επιτροπής ότι ένα καθεστώς προμοδοτήσεων που συνεπάγεται διακρίσεις συνιστά, αυτό καθεαυτό, πολύ

σοβαρή παράβαση. Επιπλέον, η διάρκεια της παραβάσεως αποτελεί στοιχείο που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη όχι για την εκτίμηση της σοβαρότητας της παραβάσεως ή για τον υπολογισμό του αφετηριακού σημείου, αλλά κατά τον καθορισμό του τελικού ποσού του προστίμου.

- 175 Η Επιτροπή φρονεί ότι ορθώς εκτίμησε τις πραγματικές επιπτώσεις της παραβάσεως στην αγορά, δεδομένου ότι οι αγορές στις οποίες το επίπεδο των εκτός φόρων τιμών ήταν σημαντικά υψηλότερο απ' ό,τι στις Κάτω Χώρες, όπως στη Γερμανία, αποτελούν δυνητικές πηγές ζητήσεως για εξαγωγές. Η ανάλυση αυτή της αγοράς επιβεβαιώθηκε με την προπαρατεθείσα απόφαση Volkswagen κατά Επιτροπής, με την οποία το Πρωτοδικείο έκρινε ότι η διαπίστωση, αυτή καθεαυτήν, της Επιτροπής ότι ένας κατασκευαστής αυτοκινήτων στεγανοποίησε μια εθνική αγορά συνεπάγεται άνευ ετέρου ότι μπορούν να επηρεαστούν οι συναλλαγές προς το σύνολο των λοιπών κρατών μελών. Από τα διαθέσιμα αριθμητικά στοιχεία δεν καθίσταται εξάλλου δυνατή η με ακρίβεια εκτίμηση των επιπτώσεων της παραβάσεως στο σύνολό της ή των επιπτώσεων των διαφόρων συστατικών στοιχείων της στον όγκο των εξαγωγών.
- 176 Η Επιτροπή θέτει εν αμφιβόλω πολλά από τα συμπεράσματα που οι προσφεύγουσες αντλούν από την έκθεση του NERA. Η έκθεση αυτή λαμβάνει υπόψη μόνον τις επιπτώσεις της παραβάσεως στους Γερμανούς τελικούς καταναλωτές και δεν εξετάζει τις επιπτώσεις στους αντιπροσώπους της Opel που είναι εγκατεστημένοι εκτός Κάτω Χωρών. Η εν λόγω έκθεση στηρίζεται στην εσφαλμένη παραδοχή ότι οι περιορισμοί των εξαγωγών δεν προκάλεσαν καμία ζημία στους καταναλωτές, εφόσον αυτοί μπορούσαν να εισαγάγουν από τις Κάτω Χώρες ισοδύναμο όχημα άλλης μάρκας ή να αγοράσουν το μοντέλο Opel που επιθυμούσαν εντός άλλου κράτους μέλους στο οποίο το επίπεδο των τιμών ήταν χαμηλό. Η έκθεση αγνοεί συνελώς τις επιπτώσεις της παραβάσεως επί της εκ μέρους των κοινοτικών καταναλωτών ασκήσεως του δικαιώματός τους να αγοράζουν το αυτοκίνητο της επιλογής τους εντός του κράτους μέλους της επιλογής τους.
- 177 Η Επιτροπή παρατηρεί ότι ο καθορισμός του ύψους ενός προστίμου δεν αποτελεί αμγώς μαθηματική άσκηση. Κάθε περίπτωση εκτιμάται χωριστά και η Επιτροπή έλαβε υπόψη, σε ορισμένες από τις υποθέσεις που αναφέρουν οι προσφεύγουσες, ελαφρυντικές περιστάσεις οι οποίες δεν υφίστανται εν προκειμένω. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το βασικό πρόστιμο των 40 εκατομμυρίων ευρώ είναι πράγματι σύμφωνο με την προηγούμενη πρακτική της στον τομέα αυτό.

- 178 Η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι το Δικαστήριο, με την απόφασή του της 7ης Ιουνίου 1983, 100/80 έως 103/80, *Musique diffusion française* κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 1983, σ. 1825, σκέψη 106), θεώρησε ότι η εξουσία της Επιτροπής να επιβάλλει πρόστιμα δεν αποσκοπεί μόνο στην επιβολή κυρώσεων για ατομικές παραβάσεις, αλλά και στην εφαρμογή μιας γενικής πολιτικής στον τομέα του ανταγωνισμού. Κατά συνέπεια, όταν η Επιτροπή αξιολογεί τη σοβαρότητα μιας παραβίασης πρέπει να λαμβάνει υπόψη όχι μόνον τις ιδιαίτερες περιστάσεις της υποθέσεως, αλλά και το πλαίσιο στο οποίο διαπράχθηκε η παράβαση, και να μεριμνά για τον αποτρεπτικό χαρακτήρα των ενεργειών της, ιδίως για τα είδη των παραβάσεων που είναι ιδιαίτερα επιβλαβή. Επιπλέον, το Δικαστήριο έκρινε ότι η Επιτροπή μπορούσε να καθορίσει υψηλότερο επίπεδο προστίμων οσάκις αντιμετωπίζει επαναλαμβανόμενες παραβάσεις των οποίων η έλλειψη νομιμότητας έχει πλήρως αποδειχθεί. Δεν φαίνεται να έχει τίποτε το υπερβολικό η επιβολή προστίμου βασικού ποσού 40 εκατομμυρίων ευρώ για μια σαφή, σκόπιμη και πολύ σοβαρή παράβαση των κανόνων του ανταγωνισμού με σκοπό την απομόνωση μιας εθνικής αγοράς από την υπόλοιπη Κοινότητα, η οποία διαπράχθηκε από σημαντικό παραγωγό προϊόντος μεγάλης αξίας, τον οποίο δεν απέτρεψαν από τις ενέργειες αυτές οι προσπάθειες που καταβάλλει εδώ και τριάντα έτη η Επιτροπή.
- 179 Κατά την Επιτροπή, καμία από τις ελαφρυντικές περιστάσεις που προβάλλουν οι προσφεύγουσες δεν μπορεί να γίνει δεκτή στην υπό κρίση περίπτωση.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

Προκαταρκτικές εκτιμήσεις

- 180 Κατά το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, η Επιτροπή δύναται να επιβάλλει με απόφαση στις επιχειρήσεις οι οποίες διαπράττουν, εκ προθέσεως ή εξ αμελείας, παράβαση των διατάξεων του άρθρου [81], παράγραφος 1, της Συνθήκης, πρόστιμο ύψους χιλίων μέχρι ενός εκατομμυρίου ευρώ ή και ποσό μεγαλύτερο από αυτό μέχρι ποσοστού 10 % του κύκλου εργασιών που πραγματοποιήθηκε κατά την προηγούμενη διαχειριστική περίοδο σε κάθε μία από τις επιχειρήσεις οι οποίες

συνήργησαν στην παράβαση. Το ποσό του προστίμου ορίζεται βάσει της βαρύτητας και της διάρκειας της παραβάσεως.

- 181 Κατά το άρθρου 17 του ίδιου αυτού κανονισμού, το Δικαστήριο αποφαινεται κατά πλήρη δικαιοδοσία, κατά την έννοια του άρθρου 172 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 229 ΕΚ), επί των προσφυγών που ασκούνται κατά των αποφάσεων με τις οποίες η Επιτροπή καθορίζει πρόστιμο ή χρηματική ποινή και το Δικαστήριο μπορεί να άρει, να μειώσει ή να αυξήσει το πρόστιμο ή τη χρηματική ποινή που ελεβλήθη.
- 182 Το 1998, η Επιτροπή θέσπισε τις κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό του ύψους των προστίμων προκειμένου, σύμφωνα με την πρώτη αιτιολογική σκέψη του εγγράφου αυτού, να διασφαλίσει τη διαφάνεια και την αντικειμενικότητα των αποφάσεών της στον τομέα αυτό.
- 183 Σύμφωνα με τη δεύτερη αιτιολογική σκέψη των κατευθυντηρίων γραμμών, η νέα μέθοδος της Επιτροπής, η οποία εφαρμόζεται για τον καθορισμό του ύψους των προστίμων, ακολουθεί το σχήμα που προβλέπουν οι κατευθυντήριες γραμμές και το οποίο στηρίζεται στον προσδιορισμό ενός βασικού ποσού επί του οποίου εφαρμόζονται προσαυξήσεις, αν συντρέχουν επιβαρυντικές περιστάσεις, και μειώσεις, αν συντρέχουν ελαφρυντικές περιστάσεις. Το βασικό ποσό καθορίζεται, σύμφωνα με το σημείο 1 των κατευθυντηρίων γραμμών, σε συνάρτηση με τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παραβάσεως.
- 184 Το σημείο 1, Α, των κατευθυντηρίων γραμμών προβλέπει ότι για να αξιολογηθεί η σοβαρότητα της παραβάσεως πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ο χαρακτήρας της ίδιας της παραβάσεως, ο πραγματικός της αντίκτυπος επί της αγοράς, εφόσον αυτός είναι δυνατό να εκτιμηθεί, καθώς και η έκταση της γεωγραφικής αγοράς αναφοράς. Οι παραβάσεις ταξινομούνται έτσι σε τρεις κατηγορίες και καθιερώνεται διάκριση μεταξύ ελαφρών παραβάσεων (πρόστιμα ανερχόμενα σε 1 000 έως 1 εκατομμύριο ευρώ), σοβαρών παραβάσεων (πρόστιμα ανερχόμενα σε 1 εκατομμύριο έως 20 εκατομμύρια ευρώ) και πολύ σοβαρών παραβάσεων (πρόστιμα υπερβαίνοντα τα 20 εκατομμύρια ευρώ).

- 185 Σύμφωνα με το σημείο 1, Β, των κατευθυντηρίων γραμμών, η διάρκεια της παραβάσεως πρέπει να χρησιμεύει ως κριτήριο προκειμένου να γίνεται διάκριση μεταξύ των παραβάσεων σύντομης διάρκειας (κατά κανόνα, βραχύτερης του ενός έτους· καμία προσαύξηση), των παραβάσεων μέσης διάρκειας (κατά κανόνα, από ένα έως πέντε έτη· προσαύξηση δυνάμενη να φθάσει μέχρι το 50 % του ποσού που έχει καθοριστεί με βάση τη σοβαρότητα της παραβάσεως) και των παραβάσεων μεγάλης διάρκειας (κατά κανόνα, μεγαλύτερης των πέντε ετών· προσαύξηση δυνάμενη να καθοριστεί για κάθε έτος στο 10 % του ποσού που έχει καθοριστεί με βάση τη σοβαρότητα της παραβάσεως).
- 186 Τα σημεία 2 και 3 των κατευθυντηρίων γραμμών απαριθμούν, κατά μη περιοριστικό τρόπο, τις επιβαρυντικές και ελαφρυντικές περιστάσεις που η Επιτροπή μπορεί ενδεχομένως να λάβει υπόψη.
- 187 Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η προσβαλλόμενη απόφαση δεν κάνει καμία ρητή αναφορά στις κατευθυντήριες γραμμές. Αντιθέτως, με τα υπομνήματά της, η Επιτροπή εξηγεί και δικαιολογεί την επιβολή του προστίμου υπό το φως των κατευθυντηρίων γραμμών.
- 188 Πρέπει να διευκρινιστεί ότι οι κατευθυντήριες γραμμές αυτές δεν προδικάζουν την εκτίμηση του προστίμου εκ μέρους του κοινοτικού δικαστή, ο οποίος διαθέτει συναφώς, βάσει του άρθρου 17 του κανονισμού 17, αρμοδιότητα πλήρους δικαιοδοσίας. Εξάλλου, και μεν η Επιτροπή μπορεί να καθορίζει το ύψος του προστίμου σύμφωνα με τη μέθοδο των κατευθυντηρίων γραμμών, πλην όμως οφείλει να παραμένει στο πλαίσιο των κυρώσεων που ορίζονται στο άρθρο 15 του κανονισμού 17.
- 189 Εν συνεχεία, πρέπει να υπομνηστεί ότι η σοβαρότητα των παραβάσεων πρέπει να αποδεικνύεται βάσει διαφόρων στοιχείων όπως είναι, μεταξύ άλλων, τα ιδιαίτερα περιστατικά της υποθέσεως, το πλαίσió της και ο αποτρεπτικός χαρακτήρας των προστίμων, τούτο δε χωρίς να υφίσταται δεσμευτικός ή εξαντλητικός κατάλογος κριτηρίων που πρέπει υποχρεωτικά να λαμβάνονται υπόψη (διάταξη του Δικαστηρίου της 25ης Μαρτίου 1996, C-137/95 P, SPO κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. I-1611, σκέψη 54, και προπαρατεθείσα απόφαση Ferriere Nord κατά Επιτροπής, σκέψη 33). Επιπλέον, από πάγια νομολογία προκύπτει ότι η Επιτροπή

διαθέτει, στο πλαίσιο του κανονισμού 17, περιθώριο εκτιμήσεως κατά τον καθορισμό του ύψους των προστίμων, προκειμένου να κατευθύνει τη συμπεριφορά των επιχειρήσεων προς την κατεύθυνση της τηρήσεως των κανόνων του ανταγωνισμού (αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 6ης Απριλίου 1995, T-150/89, Martinelli κατά Επιτροπής, Συλλογή 1995, σ. Π-1165, σκέψη 59· της 11ης Δεκεμβρίου 1996, T-49/95, Van Megen Sports κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. Π-1799, σκέψη 53, και της 21ης Οκτωβρίου 1997, T-229/94, Deutsche Bahn κατά Επιτροπής, Συλλογή 1997, σ. Π-1689, σκέψη 127). Εναπόκειται ωστόσο στο Πρωτοδικείο να ελέγχει αν το ύψος του επιβληθέντος προστίμου είναι ανάλογο προς τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παραβάσεως (προπαρατεθείσα απόφαση Deutsche Bahn κατά Επιτροπής, σκέψη 127) και να σταθμίζει τη σοβαρότητα της παραβάσεως και τις περιστάσεις που επικαλείται ο προσφεύγων (απόφαση του Δικαστηρίου της 14ης Νοεμβρίου 1996, C-333/94 P, Tetra Pak κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. I-5951, σκέψη 48).

Επί του προστίμου

- 190 Στις αιτιολογικές σκέψεις 175 έως 202 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή εκθέτει τα επιχειρήματα που την οδήγησαν να επιβάλει πρόστιμο 43 εκατομμυρίων ευρώ στις προσφεύγουσες, οι οποίες, σύμφωνα με το άρθρο 3 της προσβαλλομένης αποφάσεως, ευθύνονται από κοινού και εις ολόκληρον για την καταβολή του προστίμου. Εν συνόψει, η Επιτροπή χαρακτηρίζει την παράβαση «πολύ σοβαρή», λαμβάνοντας υπόψη τη φύση της, τον πραγματικό αντίκτυπό της στην αγορά όταν αυτός μπορεί να μετρηθεί και το μέγεθος της σχετικής γεωγραφικής αγοράς, και «μέσης διάρκειας», ενώ δεν δέχθηκε την ύπαρξη ελαφρυντικών ούτε επιβαρυντικών περιστάσεων.
- 191 Το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι ο χαρακτηρισμός της παραβάσεως ως «πολύ σοβαρής» είναι δικαιολογημένος και έχει επαρκώς αιτιολογηθεί με την προσβαλλόμενη απόφαση. Ανεξάρτητα από τη διάρκειά της, η παράβαση αποσκοπούσε στη στεγανοποίηση της εσωτερικής αγοράς. Μια τέτοια κατάφωρη παραβίαση του δικαίου του ανταγωνισμού είναι, εκ φύσεως, ιδιαίτερος σοβαρή. Αντιστρατεύεται τους θεμελιώδεις σκοπούς της Κοινότητας και, ειδικότερα, την υλοποίηση της ενιαίας αγοράς (απόφαση του Πρωτοδικείου της 22ας Απριλίου 1993, T-9/92, Peugeot κατά Επιτροπής, Συλλογή 1993, σ. Π-493, σκέψη 42).

- 192 Η παράβαση χαρακτηρίζεται ακόμη πιο σοβαρή λόγω του σημαντικού μεγέθους των προσφευγουσών και της μεγάλης σημασίας του σήματος Opel στην ευρωπαϊκή αγορά, ειδικότερα στην ολλανδική και στη γερμανική αγορά (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, προπαρατεθείσα απόφαση *Musique diffusion française* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 120), και λόγω του ότι διαπράχθηκε παρά την προειδοποίηση την οποία συνιστά η προηγούμενη πρακτική λήψεως αποφάσεων της Επιτροπής και η πάγια νομολογία στον τομέα των παραλλήλων εισαγωγών, ειδικότερα στον τομέα των αυτοκινήτων.
- 193 Όσον αφορά τις επιπτώσεις της παραβάσεως στην αγορά και το μέγεθος της σχετικής γεωγραφικής αγοράς, η Επιτροπή εκθέτει κατ' αρχάς, στην αιτιολογική σκέψη 184 της προσβαλλομένης αποφάσεως, ότι η παράβαση αφορά την ολλανδική αγορά πωλήσεων νέων αυτοκινήτων οχημάτων, αλλά παρήγαγε αποτελέσματα και στις αγορές άλλων κρατών μελών, ειδικότερα της Γερμανίας.
- 194 Η εκτίμηση αυτή είναι ομοίως βάσιμη. Η παράβαση αφορά, πρώτον, την ολλανδική και τη γερμανική αγορά, αλλά, κατ' αρχήν, οι αγορές όλων των κρατών μελών στις οποίες η τιμή εκτός φόρου των αυτοκινήτων Opel ήταν, κατά την κρίσιμη περίοδο, σημαντικά υψηλότερη απ' ό,τι στις Κάτω Χώρες μπορούν να θεωρηθούν δυνητικές πηγές ζήτησεως για εξαγωγές. Πρέπει ωστόσο να γίνει δεκτό ότι η Επιτροπή δεν προσκόμισε συγκεκριμένες ενδείξεις για την ύπαρξη, κατά την κρίσιμη περίοδο, αιτήσεως προερχομένης από καταναλωτές ή από αντιπροσώπους της Opel, οι οποίοι κατοικούν ή είναι εγκατεστημένοι εντός άλλων κρατών μελών πέραν της Γερμανίας, εξαιρουμένης μας αιτήσεως, τον Ιούλιο του 1996, προερχομένης από έναν αντιπρόσωπο της Opel εγκατεστημένο στην Αυστρία, η οποία μνημονεύεται στην αιτιολογική σκέψη 86 της προσβαλλομένης αποφάσεως.
- 195 Η Επιτροπή εκθέτει εν συνεχεία, στην αιτιολογική σκέψη 185 της προσβαλλομένης αποφάσεως, ότι ο αντίθετος προς τον ανταγωνισμό σκοπός ενός μέτρου αρκεί για να αποδειχθεί η ύπαρξη παραβάσεως και ότι το άρθρο 15 του κανονισμού 17 δεν διευκρινίζει ότι η παράβαση πρέπει να αξιολογείται σε σχέση με τα πραγματικά αποτελέσματα που προκύπτουν στην αγορά, ήτοι σε σχέση με τη ζημία που προκαλείται στους αγοραστές των σχετικών προϊόντων.

- 196 Μολονότι η θέση αυτή δεν είναι εσφαλμένη, η Επιτροπή παραλείπει να τονίσει ότι, με τις κατευθυντήριες γραμμές της, στο σημείο 1, Α, δεσμεύθηκε ρητώς να λαμβάνει υπόψη, για την αξιολόγηση της σοβαρότητας της παραβάσεως, πέραν του χαρακτήρα της παραβάσεως αυτής καθεαυτήν και της εκτάσεως της γεωγραφικής αγοράς αναφοράς, και τον πραγματικό της αντίκτυπο επί της αγοράς, εφόσον αυτός είναι δυνατό να εκτιμηθεί. Στην υπό κρίση περίπτωση, όλα τα κριτήρια αυτά μνημονεύονται, εξάλλου, στην αιτιολογική σκέψη 177 της προσβαλλομένης αποφάσεως.
- 197 Ωστόσο, όπως τονίστηκε στη σκέψη 105 ανωτέρω, η Επιτροπή υποστηρίζει ορθώς ότι είναι, στη συγκεκριμένη περίπτωση, αδύνατο να καθορισθεί ο αριθμός των εξαγωγών τις οποίες εμπόδισαν πράγματι τα μέτρα. Λαμβανομένου υπόψη του όγκου των εξαγωγών που πραγματοποιήθηκαν τους επτά πρώτους μήνες του 1996 (σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη 64 της προσβαλλομένης αποφάσεως, 1 496 εξαχθέντα αυτοκίνητα), είναι ωστόσο εύλογο να υποτεθεί ότι ο αντίκτυπος του τρίτου μέτρου, που συνίσταται σε άμεσο περιορισμό των εξαγωγών των εννέα προαναφερθέντων αντιπροσώπων, υπήρξε σημαντικός. Από τα αριθμητικά στοιχεία που προσκόμισαν οι προσφεύγουσες σε απάντηση σε γραπτή ερώτηση του Πρωτοδικείου φαίνεται εξάλλου να προκύπτει ότι ο αριθμός των παραγγελιών πολλών από τους 21 αντιπροσώπους «εξαγωγείς» τον Οκτώβριο, τον Νοέμβριο και τον Δεκέμβριο του 1996 είχε σημαντικά μειωθεί σε σχέση με τους προηγούμενους μήνες του ίδιου έτους. Ο αντίκτυπος της πολιτικής προμηδοτήσεων ήταν, αντιθέτως, πιο αβέβαιος, δεδομένου ότι οι προς εξαγωγή πωλήσεις παρουσίαζαν λιγότερα πλεονεκτήματα, κατόπιν της εισαγωγής της πολιτικής προμηδοτήσεων, αλλά δεν αποδείχθηκε ότι οι πωλήσεις αυτές είχαν καταστεί μη αποδοτικές.
- 198 Η Επιτροπή έλαβε επίσης υπόψη, στις αιτιολογικές σκέψεις 189 έως 193 της προσβαλλομένης αποφάσεως, το γεγονός ότι η Opel Nederland ενήργησε σκοπίμως και ότι δεν μπορούσε να αγνοεί ότι τα επίμαχα μέτρα αποσκοπούσαν στον περιορισμό του ανταγωνισμού. Η εκτίμηση αυτή είναι ομοίως δικαιολογημένη. Από τα έγγραφα της 3ης και της 12ης Σεπτεμβρίου 1996, τα οποία παρατίθενται στις αιτιολογικές σκέψεις 51 και 27 της προσβαλλομένης αποφάσεως, προκύπτει ότι η Opel Nederland είχε επίγνωση του γεγονότος ότι ο περιορισμός των εξαγωγών και η πολιτική προμηδοτήσεων απαγορεύονται από το κοινοτικό δίκαιο. Στον βαθμό που είχε αμφιβολίες ως προς το συμβατό της σχετικής με τις προμηδοτήσεις πολιτικής της προς το δίκαιο του ανταγωνισμού, παρέλειψε να έλθει συναφώς σε επαφή με την Επιτροπή, πριν ή μετά τους ελέγχους που διενεργήθηκαν τον Δεκέμβριο του 1996. Υπό τις συνθήκες αυτές, οι προσφεύγουσες δεν μπορούν να προβάλλουν το επιχείρημα ότι η Επιτροπή δεν έπρεπε να αναμείνει τον Απρίλιο του 1999 για να πληροφορήσει την Opel Nederland, με την ανακοίνωση αιτιάσεων, ότι θεωρούσε την επίμαχη πολιτική προμηδοτήσεων αντίθετη προς το άρθρο 81 ΕΚ.

- 199 Η Επιτροπή, λαμβάνοντας υπόψη τη σοβαρότητα της παραβάσεως, φρονεί ότι το ποσό των 40 εκατομμυρίων ευρώ συνιστά προσήκουσα βάση για τον καθορισμό του βασικού ποσού. Το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι το ποσό αυτό είναι, υπό τις συγκεκριμένες περιστάσεις και λαμβανομένης υπόψη της υπάρξεως των τριών προβαλλομένων μέτρων, δικαιολογημένο και επαρκώς αιτιολογημένο με την προσβαλλόμενη απόφαση, ακόμη και αν ληφθούν υπόψη οι διατυπωθείσες στις σκέψεις 150, 157, 194 και 197 ανωτέρω επιφυλάξεις σχετικά με τον αριθμό των εμπλεκόμενων αντιπροσώπων, τον νόμιμο χαρακτήρα των επιστολών της 28ης και της 29ης Αυγούστου και της 30ής Σεπτεμβρίου 1996 και των λογιστικών ελέγχων, της σχετικής γεωγραφικής αγοράς και των συγκεκριμένων επιπτώσεων της παραβάσεως.
- 200 Ωστόσο, πρέπει να μειωθεί το ποσό αυτό, λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι δεν αποδείχθηκε η ύπαρξη του περιοριστικού μέτρου εφοδιασμού. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή αξιολόγησε τη σοβαρότητα της παραβάσεως και με βάση τον αριθμό των προβαλλομένων μέτρων. Υπό τις συγκεκριμένες περιστάσεις, το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι είναι προσήκον να καθορισθεί το βασικό ποσό, όσον αφορά τη σοβαρότητα της παραβάσεως, στα 33 εκατομμύρια ευρώ.
- 201 Όσον αφορά τη διάρκεια της παραβάσεως, αποδείχθηκε ότι αυτή διήρκεσε από τα τέλη του Αυγούστου ή τις αρχές του Σεπτεμβρίου 1996 μέχρι τον Ιανουάριο του 1998, ήτοι δεκαεπτά μήνες. Σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές, πρόκειται συνελπώς για παράβαση μέσης διάρκειας, για την οποία επιτρέπεται προσαύξηση μέχρι 50 % του ποσού που καθορίστηκε για τη σοβαρότητα της παραβάσεως.
- 202 Στην υπό κρίση περίπτωση, η Επιτροπή, λαμβάνοντας υπόψη την αντίστοιχη διάρκεια των τριών προβαλλομένων μέτρων, εφάρμοσε προσαύξηση 7,5 % του ποσού των 40 εκατομμυρίων ευρώ, ήτοι 3 εκατομμύρια ευρώ, πράγμα το οποίο είχε ως αποτέλεσμα να ανέλθει το βασικό ποσό του προστίμου στα 43 εκατομμύρια ευρώ.
- 203 Το Πρωτοδικείο μπορεί να συμφωνήσει με την προσέγγιση αυτή, η οποία λαμβάνει μεταξύ άλλων υπόψη το γεγονός ότι οι άμεσες απαγορεύσεις έπαυσαν, αντιστοίχως, στα τέλη του Οκτωβρίου 1996 και στα τέλη του Δεκεμβρίου 1996. Λαμβανομένης

υπόψη της μείωσης του ύψους του προστίμου όσον αφορά τη σοβαρότητα της παραβάσεως, η προσαύξηση κατά 7,5 % εφαρμόζεται κατά συνέπεια στο ποσό των 33 εκατομμυρίων ευρώ, ήτοι 2 475 000 ευρώ, πράγμα το οποίο συνεπάγεται ότι το ύψος του προστίμου ανέρχεται στα 35 475 000 ευρώ.

- 204 Τέλος, το Πρωτοδικείο φρονεί ότι η Επιτροπή δεν ήταν υποχρεωμένη να λάβει υπόψη ελαφρυντικές περιστάσεις, όπως αυτές που επικαλούνται οι προσφεύγουσες. Συγκεκριμένα, από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι δεν συντρέχουν εν προκειμένω οι περιπτώσεις της μη πραγματικής εφαρμογής των συμφωνιών, όπως την έκανε δεκτή το Πρωτοδικείο, της παύσεως των παραβάσεων μετά τις πρώτες παρεμβάσεις της Επιτροπής ή της μη εκ προθέσεως παραβάσεως.
- 205 Επομένως, ο πέμπτος λόγος ακυρώσεως δεν μπορεί να γίνει δεκτός, εκτός καθόσον αφορά το ύψος του προστίμου.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 206 Κατά το άρθρο 87, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας του, το Πρωτοδικείο μπορεί να κατανειμί τα έξοδα ή να αποφασίσει ότι κάθε διάδικος φέρει τα δικαστικά του έξοδα σε περίπτωση μερικής ήττας των διαδίκων. Δεδομένου ότι η προσφυγή έγινε μερικώς δεκτή, αποφασίζεται, κατά δικαία εκτίμηση των περιστατικών της υποθέσεως, ότι οι προσφεύγουσες θα φέρουν τα τέσσερα πέμπτα των εξόδων τους και τα τέσσερα πέμπτα των εξόδων της Επιτροπής και ότι η Επιτροπή θα φέρει το ένα πέμπτο των εξόδων της και το ένα πέμπτο των εξόδων των προσφευγουσών.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ (δεύτερο τμήμα)

αποφασίζει:

- 1) Ακυρώνει την απόφαση 2001/146/ΕΚ της Επιτροπής, της 20ής Σεπτεμβρίου 2000, σχετικά με διαδικασία του άρθρου 81 της Συνθήκης ΕΚ (υπόθεση COMP/36.653 — Opel), καθόσον διαπιστώνει την ύπαρξη περιοριστικού μέτρου εφοδιασμού αντιθέτου προς το άρθρο 81, παράγραφος 1, ΕΚ.
- 2) Καθορίζει το ύψος του προστίμου που επιβλήθηκε στις προσφεύγουσες με το άρθρο 3 της προσβαλλομένης αποφάσεως στα 35 475 000 ευρώ.
- 3) Απορρίπτει την προσφυγή κατά τα λοιπά.
- 4) Οι προσφεύγουσες φέρουν τα τέσσερα πέμπτα των εξόδων τους και τα τέσσερα πέμπτα των εξόδων της Επιτροπής· η Επιτροπή φέρει το ένα πέμπτο των εξόδων της και το ένα πέμπτο των εξόδων των προσφευγουσών.

Forwood

Pittung

Meij

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 21 Οκτωβρίου 2003.

Ο Γραμματέας

Ο Πρόεδρος

H. Jung

N. J. Forwood